

Kompetenzi
Ewlenin

Ġabra ta' Rizorsi

Miġbura minn
**DWAYNE
ELLUL**

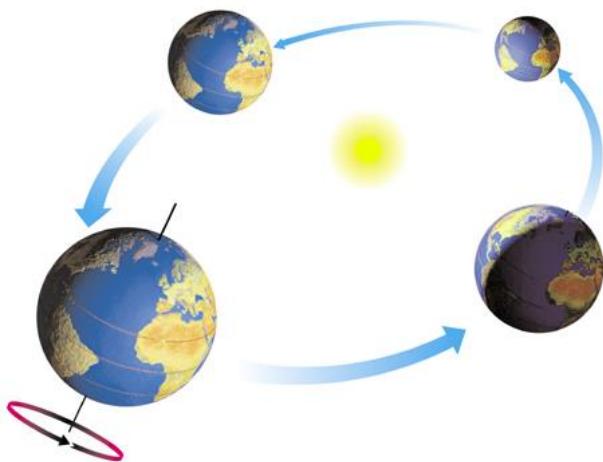
Werrej

Il-Pjaneta tagħna	3
Ir-Riħ	5
X'Nieħdu mid-Dinja?.....	7
Riżorsi li jinħlew u oħrajn li jiġgeddu	8
Id-Dinja Qiegħda Tishon	11
L-Eğġittu tal-Qedem	13
L-Iskola.....	15
L-Ikel u t-Tisjir	17
It-Tieni Gwerra Dinjija.....	19
Fqir Twelidt u Fqir Immut	21
It-Tifel tal-Baħar.....	23
L-Ewwel Telefonata	28
Ix-Xemx fuq it-Tieqa.....	34
Tifikiriet ta' Tfuliti	39
Diski	42
Il-Bajja tal-Mellieħha.....	45
Il-Festa	48
Ħdejk	51
Il-Wirdiena	54
La Valette.....	57

L-itwal ragel tad-dinja jsalva żewġt idniefel.....	60
Čama čama	62
Ma' dawn ma tiċċajtax.....	64
Tgħid jieklu spinači?.....	66
Is-sigriet tal-ħajja?	68
Meta Dħalt fl-Isqaq.....	71
Sold għall-Ħamiem, Sinjur!	77
Il-Festa tan-Nar.....	83
Sitt xhur mhuma xejn	88
Il-Bejjiegħ tal-Gazzetti.....	91
Pitirross.....	93
Matul is-snin tal-ħajja	95
Waħdi	96
Waħdi	99
Ħabbata	101

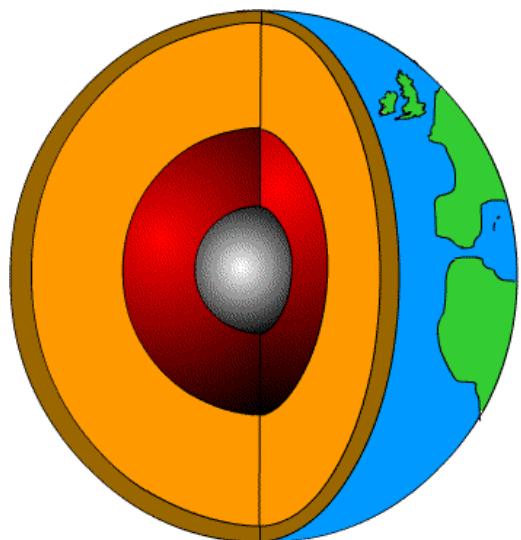
Il-Pjaneta tagħna

Il-pjaneta tagħna nsejħulha d-dinja. Din hija l-unika pjaneta li nafu biha s'issa li fuqha jgħixu l-pjanti, l-animali u n-nies.

Id-dinja tagħna ddur bla waqfien madwar ix-xemx. Biex tagħmel dawra stiħha ddum sena. Waqt li ddur madwar ix-xemx, id-dinja ddur ukoll fuqha nfisha u biex tagħmel dawra stiħha fuqha nfisha ddum ġurnata.

Id-dinja hi magħmula minn ġebel u metall. Li kieku tista'

taqta' felli mid-dinja tara saffi differenti. Fil-parti tan-nofs hemm metall iebes ħafna. Fuqu hemm saff ta' metall stħun u artab. Imbagħad hemm saff ta' blat stħun u dejjem imdellek li l-ħin kollu jiċċaqlaq, waqt li fuq in-naħha ta' barra hemm saff ta' blat iebes ħafna.

Taħriġ

1. Ikteb ħames mistoqsijiet li kieku tistaqsi lil xi ħadd biex tara jekk ikunx fehem sew wara li qara din l-informazzjoni.
2. Issa wieġeb dawn il-mistoqsijiet inti.

Ir-Riħ

Meta jkun ir-riħ ikun ifisser li l-arja tkun qed tiċċaqlaq minn post għal ieħor. Ir-riħ ma tarahx imma tista' tilmaħ il-weraq tas-siġar itir 'l hawn u 'l hemm. Thossu wkoll jaħbat ma' wiċċek.

Riħ ħafif jissejjaħ żiffa. Dan tajjeb ħafna biex inixxef il-ħwejjeg imxarrbin. Tajjeb ukoll biex jimla l-qlugħ tad-dgħajjes ħalli jkunu jistgħu jbaħħru. Min-naħha l-oħra riħ qawwi jaf ikun perikoluż u ġieli jagħmel il-ħsara fit-toroq. Uragan hu riħ qawwi ħafna li jissejjaħ ukoll riefnu. Dan jista' saħansitra jqaċċat siġar kbar u jaqleb il-karozzi.

Ir-Riħ *Il-fehim mis-smiġħ*

Agħmel sinjal taħt il-kelma t-tajba minn ġol-parentesi.

1. Meta jkun ir-riħ ifisser li (l-arja / ir-riħ / is-shana) tkun qed tiċċaqlaq minn post għal iehor.
2. Riħ ħafif jissejjah (uragan / żiffa / riefnu).
3. Riħ ħafif huwa komdu biex (inixxef il-ħwejjeg / jaħraq il-ħwejjeg / itajjar il-ħwejjeg minn fuq il-ħbula).
4. (Żiffa / Riħ ħafif / L-irwiefen) mhuma tajbin għal xejn għax jagħmlu ħsara kbira.

X'Nieħdu mid-Dinja?

Issa aqra għajjat

Aħna niddependu mid-dinja biex nibqgħu ħajjin. Mid-dinja nieħdu l-ikel, l-ilma, l-arja u dak kollu li għandna bżonn. Mid-dinja nieħdu wkoll iż-żejt biex insajru bih u biex inħaddmu l-magni.

Ir-ramel jintuża biex isir il-ħgieg. Mill-injam tas-siġar nagħmlu bosta affarijiet bħal għamara u karti. Is-sajjieda jistadu għall-ħut minn fuq id-dgħajjes. Mill-animali nieħdu s-suf u l-gild, kif ukoll il-ħalib, il-laħam u l-bajd.

Aħna nieklu ħafna tħejjjex. Minn xi xtieli, bħall-qoton, nagħmlu l-ħwejjeg (tal-cotton). Pjanti oħra nużawhom biex nagħmlu l-medċina.

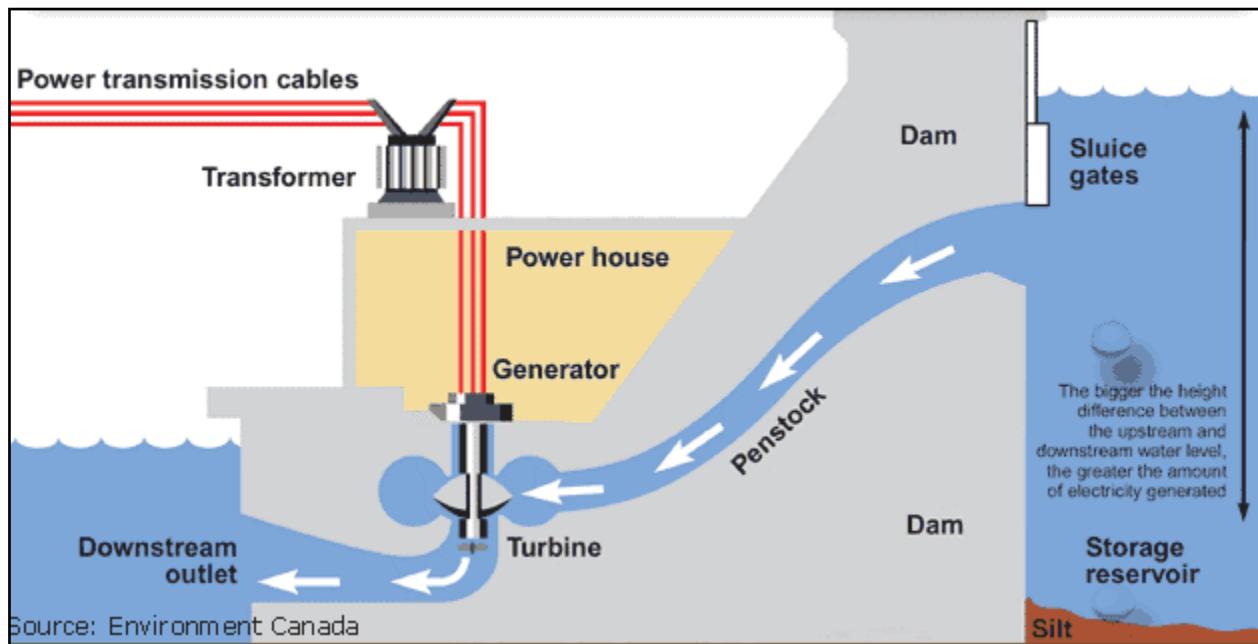
Riżorsi li jinħlew u oħrajn li jiġgeddu

Il-faħam huwa magħmul minn siġar mejta u minn pjanti li għexu miljuni ta' snin ilu. Iż-żejt ġej minn ħlejjaq żgħar tal-baħar li jkunu mietu. Il-faħam u ż-żejt jittellgħu minn taħt l-art. Mill-faħam nagħmlu ż-żebġha, il-plastik, il-fwieħha, is-sapun u l-lapsijiet. Miż-żejt nagħmlu l-likwidu tal-ħasil tal-ħwejjieg, il-plastik u l-petrol.

Waqt li l-faħam u ż-żejt xi darba se jinħlew hemm energija li terġa' tiġġedded u għalhekk ma tintemm qatt. Ir-riħ, l-ilma u x-xemx huma sorsi nodfa li jgħinuna nipproduċu l-energija.

L-irdieden iħallu r-riħ idawwarhom u minn dan it-tidwir tinholoq l-enerġija. Il-pannelli solari jiġibdu lejhom is-sħana tax-xemx u jaħżnuha biex b'hekk inkunu nistgħu nsaħħnu l-ilma li nużaw fid-dar. L-ilma gieri li f'pajjiżi barranin jaqa' mill-ġħoli wkoll jista' jintuża biex joħloq l-enerġija.

Taħriġ

1. Ikteb ħames mistoqsijiet li kieku tistaqsi lil xi ħadd biex tara jekk ikunx fehem sew wara li qara din l-informazzjoni.
2. Issa wieġeb dawn il-mistoqsijiet inti.

1. _____

2. _____

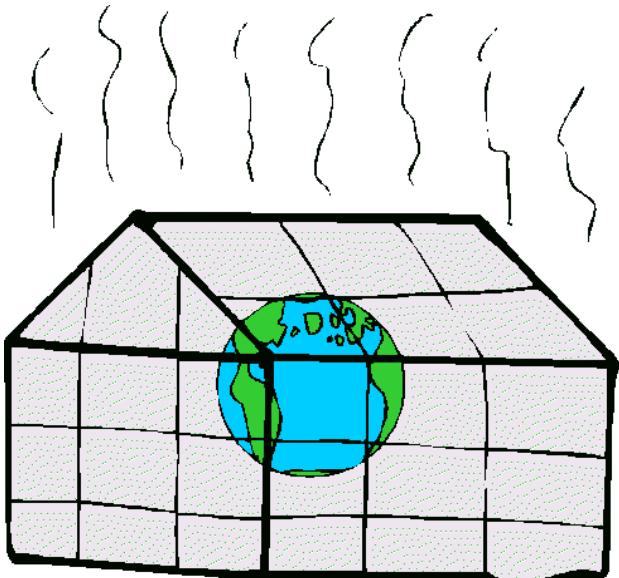
3. _____

4. _____

5. _____

Id-Dinja Qiegħda Tiġħon

It-temperatura tad-dinja qiegħda tiġħon. Dan il-fenomenu jissejjha ġie global warming. Ix-xjentisti jaħsbu li dan hu l-effett ta' xi gassijiet li joħloq il-bniedem, ngħidu aħna waqt li jaħraq il-faħam u ż-żejt, mill-miżbliet, mid-duħħan tal-karozzi u kif ukoll meta tinxaraq xi biċċa minn foresta kbira.

Dan kollu qed iwassal biex bil-mod il-mod jinħall is-silġ fl-Artiku u l-Antartiku. Is-silġ idub fl-oċeani u jgħolli l-livell tal-baħar. Issa li kieku kellu jinħall is-silġ kollu tad-dinja jkollna diżastru kbir għaliex kieku, il-livell tal-baħar jogħiela b'madwar sittin metru. Hekk ħafna pajjiżi jispicċċaw taħt il-baħar!

Diskussjoni: X'tagħmel int jekk tkun l-ewwel wieħed li ssir taf li Malta sa sena oħra tkun taħt l-ilma?

- Tgħid lil xi ħadd? Lil min?
- Tipprova ssewwi l-problema f'sena jew taħseb għal rasek?
- Titlaq minn Malta?
- Kieku fejn tmur u ma' min?
- Lest li tibda ħajja ġdida xi mkien ieħor? Kieku minn fejn tibda? Skola? Xogħol?
- Xi tħalli warajk Malta?
- Jiddispjaċik li pajjiżek ikun inqered?
- Li kieku mbagħad il-livell tal-baħar jerġa' jinżel, x'tigi tfittex?

L-Eğittu tal-Qedem

L-Eğizzjani tal-Qedem kienu bdiewa jgħixu max-xatt tax-xmara Nil. L-ilma ta' dix-xmara kien jgħinhom ikabbru ħafna ikel. Il-Faragħun kien ir-re li jikkmanda lin-nies kollha tal-Eğittu.

Xi faragħuni ndifnu f'piramidi kbar tal-ġebel mibnija fit-truf tad-deżert. Il-ġisem tal-faragħun kien jitpogġja f'kamra sigrieta f'nofs il-piramida.

Illum għadna nistgħu nsibu madwar tmenin piramida fl-Eğittu. Kull waħda minn dawn kienet tieħu madwar għoxrin sena biex tinbena.

Issa ejja nitkellmu dwar rakkont Bibliku li jeħodna lura fi żmien I- Egizzjani tal-Qedem.

- Fil-Lhudija kien waqa' ġuħ u għaks kbir u ħafna Lhud marru I-Egittu fejn Ĝużeppi Mibjugħi minn Ħutu kien prinċep.
- Kif I-Egizzjani raw li I-Lhud fl-Egittu kienu qiegħdin dejjem joktru, qamu għalihom u għamluhom skjavi tagħhom.
- Il-Lhud dejjem talbu lil Alla jaqbeż għalihom sakemm bagħtilhom lil Mosè.
- Nirrakkuntaw I-istorja ta' kif Mosè ħeles lill-poplu Lhudi mill-jasar tal-Egittu...

L-Iskola

It-tfal imorru l-iskola biex jitgħallmu dak kollu li għandhom bżonn ikunu jafu. Iżda huma biss nofs it-tfal tad-din ja li jmorru l-iskola.

F'pajjiżi foqra, it-tfal minflok skola jmorru jaħdmu. B'hekk biss familthom ikollha bizżejjed flus biex tgħix.

L-iskejjen kollha jgħallmu lill-istudenti kif jaqraw, kif jiktbu u kif jużaw in-numri. Dawn huma ġiliet li 'I quddiem isibuhom ferm utli f'ħajjithom. Fl-iskola nitgħallmu wkoll nagħmluha man-nies u nitgħallmu

wkoll il-manjieri tajba, fosthom, ngħidu aħna li meta niżbaljaw ikun ferm aħjar jekk nitolbu skuža!

Diskussjoni dwar x'jogħġobna u x'ma jogħġobniex dwar l-iskola

Dak li jogħġobni...

Dak li ma jogħġobnix...

L-Ikel u t-Tisjir

In-nies f'partijiet differenti tad-dinja jieklu ikel differenti u jsajruh b'mod differenti wkoll. Kulħadd għandu bżonn l-ikel biex jgħix, imma madwar 800 miljun persuna m'għandhomx bizzejjjed x'jeklu.

L-ikel jissajjar biex jiġi jintiegħem aħjar. It-tisjir joqtol ukoll dawk il-mikrobi li jkun hemm mal-ikel u li jekk nikluhom imarrduna. L-ikel imsajjar niproċesswah aktar malajr.

Min jiekol bilqiegħda u min jiekol għarkupptejh jew fuq bankijiet baxxi ħafna. Min jiekol bil-furketta u s-sikkina, min b'idejh u min biċ-ċopstiks. Il-Musulmani għandhom xahar li jsejħulu

r-Ramadan. Matul dan ix-xahar ma jieklu xejn qabel inżul ix-xemx u kif jispiċċa dan il-perjodu jagħmlu festa kbira.

Taħriġ

1. Ikteb ħames mistoqsijiet li kieku tistaqsi lil xi ħadd biex tara jekk ikunx fehem sew wara li qara din l-informazzjoni.
2. Issa wieġeb dawn il-mistoqsijiet inti.

It-Tieni Gwerra Dinjija

1939-1945

It-Tieni Gwerra Dinjija bdiet fl-1939 meta I-
Germanja attakkat lill-Polonja. Imbagħad il-Ġappun
attakka lill-Istati Uniti. Hafna pajjiżi ngħaqdu
flimkien biex jiggieldu lill-Ġermaniżi u lill-Ġappuniżi.

Fl-1941 ajruplani Ĝappuniżi attakkaw għadd ta'
vapuri tal-gwerra Amerikani li kienu f'Pearl Harbour
il-Ħawaj. Dan l-attakk daħħal lill-Istati Uniti fil-
gwerra u b'hekk il-gwerra saret tabilħaqq waħda
dinja.

Il-ġlied kien bejn il-
pajjiżi tal-Assi (il-
Germanja, I-Italja, il-
Ġappun, I-Ungaria, ir-
Rumanija u I-Bulgarija)
u l-pajjiżi tal-Alleati

(I-Amerika, I-Ingilterra, Franza, ir-Russja, iċ-Ċina, id-Danimarka, il-Greċja, I-Olanda, New Zealand, in-Norveġja, il-Polonja, I-Afrika t'Isfel u I-Jugoslavja).

Dak iż-żmien Malta kienet immexxija mill-Ingliżi u għalhekk daħlet fil-gwerra bla īnsieb. L-aktar partijiet attakkati kienu dawk ta' madwar il-Port il-Kbir fosthom it-Tlett Ibliet tal-Kottonera: I-Isla, Bormla u I-Birgu.

Aktar ma bdew jgħaddu snin, il-Ġermanja u I-Ġappun ma kellhomx biżżejjed suldati u armi biex jirbħu l-gwerra. F'Awwissu I-Amerikani waddbu żewġ bombi atomiċi kbar fuq il-Ġappun u dan ma kienx fadallu triq oħra tħlief li jċedi. Fl-aħħar it-Tieni Gwerra Dinjija ntemmet u ġalliet aktar minn 50 miljun ruħnejha.

Fqir Twelidt u Fqir Immut

Il-fehim mis-smiġħ

Agħżel it-tweġiba t-tajba

1. Fejn kienu jgħixu r-ragħel u l-mara?

(F'dar kbira/ f'villa mill-isbaħ/ fi dwejra fqira)

2. Ix-xiħ kien jgħanni li twieled fqir u se jmut
(fqir / sinjur).

3. Min kien jgħaddi ta' kuljum minn quddiem id-dwejra tax-xiħ u x-xiħa?

(Is-sultan / il-baruni / il-markiż)

4. Liema tliet annimali msajrin is-sultan bagħha
lill-koppja?

(volpi, qattus u kelb / nagħġa, żiemel u baqra /
tigiegħa, ħasi, dundjan)

		Veru	Falz
1.	Is-sultan qabbad lill-kok jitfa' lira tad-deheb fit-tigiega.		
2.	Ix-xjuħ tgħidx kemm ferħu meta sabu l-flus waqt li kienu qed jieklu t-tigiega.		
3.	Meta s-sultan bagħtilhom dundjan mimli bil-liri tad-deheb, ix-xjuħ kiluh kollu huma.		
4.	Il-baruni sabhom kollha hu l-liri tad-deheb.		
5.	Meta l-baruni sab il-liri tad-deheb qal b'kollox lis-sultan.		
6.	Fl-aħħar is-sultan ta ġebla lix-xiħ u qallu li se jagħtih l-għelieqi skont sa fejn jitfagħha 'l bogħod.		
7.	Ix-xiħ waddab il-ġebla ħażin, laqat ngħasu u miet.		

It-Tifel tal-Baħar

Minn tfuliti għext mal-baħar,
mal-vapuri ħdejn ix-xatt,
daqqa mimli bil-ħaddiema,
daqqa vojt, ma tara 'l-ħadd.

Minn filgħodu sa flgħaxija
tard billejl, għalkemm għajjien,
niġri waħdi biex niddobba
xi ftit soldi għall-ġħajxien.

Inħobb hafna 'l ommi u 'l oħti,
u l-flus tiegħi meħtiegin
biex ħaj jitna ma tkunx ifqar
milli kienet tul is-snin.

Ommi tibqa' tistennieni
sa ma nidħol f'nofs ta' lej',
u nagħtiha l-flus li naqla',
daqqa ħafna u daqqa xej'.

Bħad-dar tagħna, għall-inqas minn barra, kien hawn ħafna. Il-bieb komuni u l-ħabbatiet qdiemu u waslu biex jinbidlu. Trid issabtu biex jingħalaq sewwa. Il-ħitan mibruxa u qatt ma niftakar li nżebgħu. Kmamar żgħar u passaġġi dojqq bejn biċċa għamara u oħra. Kif tidħol issib taraġ għoli u fuq erbat ikmamar li xi drabi kont ngħid li kienu bizzejjjed għalina, ommi oħti u jien. Kolloq qadim u wasal biex jitbiddel. Minbarra oħti u jien li konna għadna żgħar.

Konna noqogħdu madwar il-port u r-riħha tal-baħar kienet tasal sa kamarti. Ix-xatt kien ikun hemm il-vapuri u wkoll dgħajjes żgħar bil-barklori jaqdfuhom. Il-barklori rgiel b'wiċċ wieħed, imkemmex, skur u b'leħja ta' jumejn, sidrija b'kulur mitfi u dejjem bl-istess qalziet. Dawn kienu jwasslu lill-baħrin minn fuq l-art għal fuq il-vapur jew bil-maqlub, minn fuq il-vapur għax-xatt. Lill-barklori kont nafhom ilkoll b'isimhom u huma wkoll kienu drawni. Kull meta kienu jarawni nistenna x-xatt kienu jsejħuli.

"Ejja għinni naqdef, Bert, minn hawn sal-vapur. Nagħtik tliet soldi, ejja."

Kont intir bil-ferħ, nitla' fuq id-dgħajsa, naqbad il-moqdief u nagħmel li nista' biex inlaħhaq mal-qadfa b'saħħiħha tar-raġel. Biż-żmien il-barklori kienu feħmu li kont inkun nistenniehom isejħuli.

Ma kellix ħin biex nidħol id-dar għalkemm ommi kienet tgħidli biex ma ndumx. Habbejtha kemm flaħt u ma ridtx nonqosha imma f'dil-ħaġa qatt ma smajt minnha għaliex jekk nidħol id-dar kmieni ma kontx inkun qlajt flus bizzejjjed. Il-flus li kont indaħħal kienet tifraħ bihom mhux ftit, qatt ma żammejt munita għalija u fil-but qatt ma fittxitli.

Lejla minnhom ma deher ħadd u t-temp kien ikrah ħafna. Iċ-ċafċifa goffa tal-baħar bdiet tħabba lid-dgħajjes ma' xulxin. Meta żdied ir-riħ ersaqt lejn il-ħajt u stkennejt taħbi gallarija.

Daħħalt idi fil-but kemm-il darba nċekċek il-ftit muniti. Qtajtha li nibqa' nistenna. Imma kien kollu ta' xejn. Ebda barklor ma ġie jfittixni biex ngħinu jaqdef. Dħalt id-dar, inżajt iż-żraben, għalaqt warajja u dħalt bla ħoss.

Oħti sejħitli minn fuq u indunajt li kienet qiegħda tibki. Xħin tlajt sibtha bil-kuruna tar-rużarju f'idejha.

"Ma Itqajtx magħha? Hargħet tfittxek u issa ilha," qaltli bid-dmugħ nieżel minn għajnejha.

Ersaqt lejn ir-rokna, ilbist l-ewwel żarbuna u ħa nilbes it-tieni.

"Fejn sejjer?" ħasditni.

"Infittixha," weġibtha, u Ibist it-tieni żarbuna.

F'daqqa waħda bdiet titkarrabli biex nibqa' magħha.

"Dalwaqt tigi, dalwaqt, tħallinx waħdi għax nibża'." Jien, ommi u oħti ma kellna 'l-ħadd ħlief lil xulxin. Lil ħbiebna tal-klassi konna tlifniehom mill-ewwel meta ħriġna mill-iskola.

Imbuttajt iż-żraben 'il barra u sadattant it-tnejid t'oħti naqas ħafna.

"Ix-xita nieżla bil-qliel u l-kesħha wkoll, fid-dlam ma tara 'l-ħadd. Kont ili s-sigħat nistenna, għalxejn. Ma nafx għaliex illejla ma deher ħadd."

"Ma missekx iddawwart daqshekk. Lanqas taf kemm inkwetat ruħha u smajħha anke tibki mill-kamra l-oħra. Ma missekx domt iżżejjed."

Imxejna t-tnejn lejn it-tieqa u malli ftaħnieha daħlet il-kesħha u x-xita kienet qawwija. Oħti reggħet bdiet tolfoq. Jien ukoll

ħassejt għajnejja jdemmghu u bkejt, għal ommi, għali ja u għal oħti, u mhux għal dik il-lejla biss iżda għas-snin sħaħ li lhaqna għexna.

"Bertu, Bertu, fejn itni?" smajna leħen isejjah fil-bogħod.

"Hawn jien, ma, fejn int?" għajjatt fix-xejn, u ħafi kif kont ħassejt il-kešha tal-art ixxoqq ġismi kollu.

"Għannqitni magħha u ħaddnitni fix-xall tqil. U ma xxarrabtx aktar. Stennejt bosta mistoqsijiet u ma qalix kliem iż-żejjed.

"Tridu ftit te qabel ma norqdu?" staqisetna malli sibna ruħna wiċċi imb wiċċi. Oħti kien għad għandha għajnejha ħomor nar u ommi żiegħlet biha. Qabel ma ressaqt il-kikkra ma' formi biex inniżżejjel l-ewwel belgħha deffist idi fil-but u tellajt il-ftit soldi li qlajt u ressaqthom bil-mistħija lejn in-naħha t'ommi fuq il-mejda.

"Bertu," qaltli bi tbissima bla gost u b'wiċċha mserraħ fuq il-pala t'idha. "Grazzi xorta waħda."

Wara li dħalt fi friexi, bisitni fuq ġbini u meta tħabtha tberikni smajħha tqaħqaq u ma weġbitnix. Ma stajtx naraha tibki għaliex tfiet id-dawl malli daħlet fil-kamra.

Taħrig: Agħżel il-kelma t-tajba mill-brekits

Dan ir-rakkont jagħtina _____ (stampa/ ritratt) ħajja
tal-inħawi tal-_____ (Wied / Argotti / Port il-Kbir) fi
żmien l-_____ (Awstraljani / Ingliżi / Ispanjoli.) F'dak
iż-żmien, ħafna rġiel li kienu joqogħdu madwar il-Port kienu
jagħmluha ta' _____ (skrapan / barklori / bennejja) u
xogħolhom kien li jwasslu lill-_____ (baħrin / Gran
Mastru / Prim Ministru) minn fuq l-_____ (art / vapur)
għal fuq il-_____ (art / vapur) tagħhom jew bil-maqlub.
_____, (Bertu / Ġanni / Pietru) kien tifel li jgħix ma'
ommu u _____ (missieru / ħutu / oħtu), kien jgħin lil
dawn il-barklori biex jagħtuh xi ħaġa tal-flus. Huwa qatt ma
_____ (żamm / partat / neħħa) il-flus għaliex iż-żgħid kien
jagħtihom kollha lil ommu.

L-Isem _____

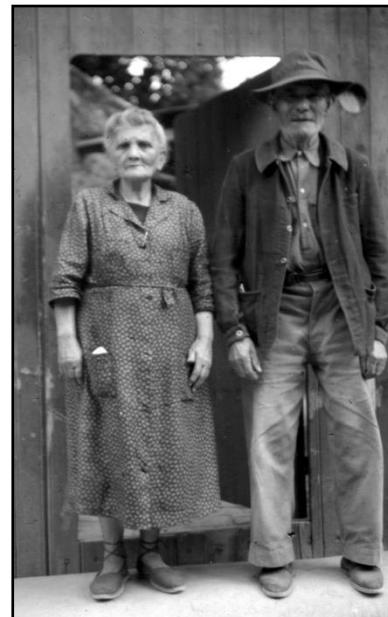
Il-Klassi _____

Id-Data _____

L
E
W
W
E
I
T
E
I
E
f
O
n
a
t
a

L-Ewwel Telefonata

Għexna t-tnejn hawn ġew weħidna
jien u l-mara għal snin twal,
darna baqqħet dejjem vojt
mingħajr ħbieb u mingħajr tfal.

Xjaħna t-tnejn bla ma fittixna
li nitħalltu mal-bnedmin,
ma nafux hemm barra x'jigri,
ma nemmnu kif ġarbu s-snин.

Kellna telefown sa fl-aħħar
biex inkellmu 'l-qraba u 'l-ħbieb,
u stennejna l-ferħ ta' kelma
li ż-żmien kollu qatt ma ġieb.

Kellna telefown u čempel,
čempel, čempel lejl u nhar,
iżda qatt ma kien għalina,
bqajna wħidna t-tnejn f'did-dar.

Kostanzu kien bniedem semplici sa minn mindu kien tfajjal. U issa wasal sal-bieb tax-xjuħija bis-semplicità ta' meta kien għadu tifel, jiġgerra wara l-friefet, jitla' mas-siġar u jqatta' ż-żarbun kull meta jixxuttja l-ġebel u l-blalen taċ-ċarruta fl-għelieqi ta' qrib id-dar.

Għalkemm fl-iskola kien jipprova jagħmel kollox bl-eżatt u kien jikteb pulit ħafna, qatt ma ġie minn ta' quddiem. Meta kiber iż-żewweg bħal kulħadd u nġabar mill-ġdid f'dar fqira oħra, bħal t'ommu u ta' missieru li ma damux ma marru jistriehu flimkien f'qabar fqir ieħor fiċ-ċimiterju ta' tarf ir-raħal.

Sadanittant iż-żmien ma jistenna lil ħadd u issa d-dinja bilkemm baqqħet tingħaraf minn kif kien jiftakarha fi tfuli. Minflok il-bini l-qadim tela' l-ġdid. Minflok it-toroq dojq u l-isqaqien infethu toroq ġodda, wesgħin u miksi ja bit-tarmak biex ikunu jistgħu jgħaddu minnhom il-karozzi li mlew kullimkien. L-ilbies ma baqax jingħaraf. Ĝew modi ġodda li ħasduh iżda hu baqa' jilbes kif trabba. Kostanzu tkħawwad ħafna quddiem id-dinja l-ġdida u postu baqa' ma sabux.

"Min jaf kieku ndaħħlu kuker, insajru aħjar u nieklu aktar malajr!" qaltlu darba Filomena hi u tintebaħħ li issa kulħadd kien ilu jiftaħar dwar kemm għandu kumdità fil-kċina.

"U le, m'hemmx għalfejn," ħatafha Kostanzu.

"M'aħniex nies bħall-oħra? Jekk kulħadd qiegħed jagħmel hekk, għaliex ma nagħmlux hekk aħna wkoll?"

"M'hemmx għalfejn. Ngħaddu kif dejjem għaddejna s'issa."

U ż-żmien għaddej...

"Min jaf kieku nsiefru għal ftit ġranet u naraw xi pajjiż ieħor?" qaltlu Filomena darba oħra meta rat li ħafna nies tat-triq kienu qiegħdin jirrakkontaw dwar kemm raw postijiet sbieħ.

"U le, mela Malta mhix kbira bizzżejjed?" qatgħalhakliemha ġesrem. "U jekk nintif fu u ma nsibux it-triq lura x'nagħmlu? Bizzżejjed li tgħix hawn. Hawn mhuwiex pajjiż bħall-oħrajn ukoll? Hallik minn dawn il-fantasji."

In-nies tat-triq kienu jaraw ukoll it-televiżjoni u mistagħġibin kemm films sbieħ ikun hemm kull filgħaxja.

"Kostanz, illum kulħadd għandu sett tat-televiżjoni. Kieku nixtru wieħed, ara kemm naraw affarrijiet sbieħ, u l-ħin jgħaddi lanqas taf kif."

"Hela ta' ħin, it-televiżjoni tisfrattalek ħajtek. Ngħaddu kif aħna, kif għaddejna s'issa. Le, le, ħallik mit-televiżjoni." Kostanzu kien jaħsibha biss li l-ħwejjieg il-ġoddha m'għandhomx jidħlu mal-qodma.

Darba fost l-oħrajn il-kappillan għamel fiera b'risq il-knisja u Kostanzu u Filomena marru għaliha minn kmieni. Il-mara xtrat biljett tal-lotterija u x-xorti messithom li rebħu s-sett tat-televiżjoni.

Meta ġabuh u qabdu, Kostanzu ġarislu bl-ikrah tgħidx kemm, imma mbagħad wara li beda jużah fehem li martu Filomena kellha raġun.

"Sabiħ. Sabiħ tassew," ferħet martu. "Fih il-mogħdija taż-żmien hux tassew?"

"Iva, iva, ikolli ngħid li għandek raġun!" kelli jaqbel magħha. "Hekk lanqas taf kif jgħaddi l-ħin."

"Min jaf kieku ndaħħlu telefown ukoll?" issogratiżżeż-qaqhielu darba. "Issa kbirna u għandu mnejn ikollna bżonn. Ma tafx x'jinqla'."

"U x'jista' jingala' Filomen? M'għaddejniex mingħajru dawn is-snin kollha?" weġibha ġert minnu nnifsu daqs is-soltu.

"Imma jien u int m'għandniex tfal u jekk jingalgħalna xi ħaġa nċemplu malajr u..."

"Għandek raġun. Qatt ma īsibt f'dawn l-affarijet. Imma dat-telefown kif jaħdem?"

Filomena qaltlu li kulma kellu jagħmel kien li jitgħalliem in-numru twil bl-ammment, idawwar in-numri żgħar wieħed wieħed, jistenna ċempila u jkellem lil min irid.

"Daqshekk biss? U tkellem lil min trid? Mela min jaf kemm jibdew iċemplulna nies! Ara kemm nibdew nitkellmu ma' ħbieb..." kompla ferħan se jtir. "Iva, iva, indaħħluh it-telefown."

It-telefown wasal u huma tgħallmu n-numru tagħhom bla-ammment. Kostanzu kitbu fuq kull karta li sab. Kien ipoġġi bilqiegħda ħdejh sa minn filghodu kmieni jistennieh iċempel bix-xewqa li jisma' leħen xi ħadd mill-bogħod.

It-telefown ma damx ma beda jdoqq: "Nista' nkellem lis-Sur Zammit?"

"Is-Sur Zammit, min hu s-Sur Zammit? Jien Kostanzu," wieġeb ix-xwejjja.

"Skużani, qbadt numru ħażin".

It-telefown baqa' jdoqq kuljum u qatt ma kien għal Kostanzu jew għal Filomena.

"Qegħdin jieħdu xi żball fin-numru," qaltlu darba Filomena. U jum fost l-oħrajn iddeċidiet li tqoġġihi bilqiegħda tistenna t-telefown idoqq.

"Nista' nkellem lis-Sur Zammit?" reġa' leħen ieħor.

"Hawn m'hawn ebda Sur Zammit. Inti fejn suppost qed tfitteż? " staqsiet Filomena.

"It-tarzna. Qed incempel it-tarzna," qalilha.

"Le, le. Mela mhux aħna," qaltlu Filomena.

Filomena resqet lejn Kostanzu u qaltlu "In-numru tagħna jixbah lin-numru tat-tarzna, Kostanz."

"Mela mhux għalina, Filomena, qed tara li ħadd mhu qiegħed iċemplilna? Dawk nies importanti imma aħna m'aħniex," qalilha mdejjaq. "Fina ma jiftakar ħadd. Għidilhom jiġu jaqilgħuh, jiħdu lura, Filomen. M'għandniex bżonn, m'għandniex bżonn!"

"Le, għaliex? Ma kontxgħidtlek li nistgħu niġu bżonnu aħna biex incemplu jekk jinqalgħalna xi ħaġa?" ħaditha kontrih Filomena.

"Għidilhom jiġu jaqilgħuh," reġa' Kostanzu. "Jekk ma jiftakrux fina meta aħna ħajjin lanqas mhuma se jiftakru fina meta nkunu qiegħdin immutu. Weħidnagħexna u weħidnammu. Jiħdu lura! Jiħdu lura!"

"Għandek raġun, Kostanz, għandek raġun," kompliet Filomena b'leħen miksur u b'bikjamarsusa f'qalbha.

U l-għada ċomplet lill-ħaddiema tat-telefown. Kienet l-ewwel telefonata tagħha."

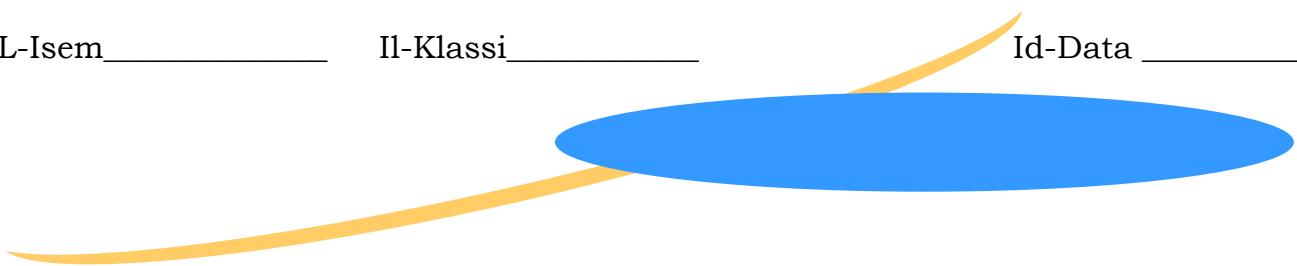
Taħrig: Agħżel il-kelma t-tajba mill-brekits

Dan ir-rakkont huwa dwar Kostanzu u _____ (Karmena/Filomena / Peppina). Kostanzu ma kienx iħobb l-affarijiet _____ (antiki / moderni / ta' żmienu) imma Filomena kienet titħajjar minn dak li kienu jagħmlu _____ (n-nies / mogħoż / l-ġenituri.) Darba fost oħrajn telgħalhom il-biljett tal-lotterija tal-_____ (kappillan / arċipriet / monti) u rebħu _____ (televixin / radju / PlayStation / Wii). It-televixin għoġbu lil Kostanzu u hekk għamel kuraggi idaħħal _____ (kuker / telefown). Dan it-_____ (kuker / telefown) ċempel kemm-il darba iżda qatt ma kien għalihom. Għalhekk Kostanzu qabbad lil Filomena ċċempel biex jiġu _____ (jneħħu / jillustraw / inaddfu) t-telefown. Dik kienet l-ewwel u l-aħħar telefonata tagħiġhom.

L-Isem _____

Il-Klassi _____

Id-Data _____

Ix-Xemx fuq it-Tieqa

Jien ix-xemx li mmexxi kollox,
jien li ngħejjex il-ħolqien,
jiena naħkem sa minn dejjem,
jiena ndawwal kullimkien.

La tagħlaqx it-tieqa f'wiċċi,
la tfittixx id-dlam, l-għeluq.
La tibżax toħroġ tittawwal,
għolli ħarstek lejja, 'il fuq.

Għalxejn tbaxxi rasek 'l isfel,
jew issakkar il-bibien;
iftaħ, iftaħ dik it-tieqa
sabiex minnha ngħaddi jien.

Halli d-dawl jidħol f'kamartek
biex iñħares fiss f'għajnejk.
Ma jifhimx fik xi jkun ġara
kull min issa jħares lejk.

Oskar kien kittieb. Imma dakinhar ma kellux aptit jikteb. Kellu mejda mimlija karti u kotba u lapsijiet. Mit-tieqa mbexxqa għadda d-dawl nadif tax-xemx u strixxa minnu bħal missitlu idu b'gentilezza.

Hekk kif ra dik ix-xemx imma kellu dak ix-xogħol kollu quddiemu, qabad u b'idejh it-tnejn ġabar il-karti kollha f'munzell wieħed.

"M'għandix aptitkom!" qal hu u jħaxwex il-karti.

"Dawn mhumiex ħwejjeg tal-aptit," qal imbagħad bejnu u bejn ruħu.

Bexxaq kemxejn it-tieqa u issa x-xemx sħiħa nfirxet fuqu bil-qawwa kollha tagħha u għannqitu magħha. Imma għajnejh tgħamm Xu u biex ma jibqax iħares lejn ix-xemx baxxa rasu f'daqqa.

"Tibża' tħares lejja?" staqsietu x-xemx. "Agħmel kuragġ u erga' għolli għajnejk."

U reġa' tħares lejha bil-mod il-mod. "Aħħi," karab, u tħaseb li ħadd ma semgħu.

"Weġġajt għax tħarist lejja," reggħet qaltlu, u did-darba biex tinkih.

Issa bħal ġie bejn ħaltejn jekk iħobbx lix-xemx jew jisħetha. Ftakar li wara kollo, ftit tal-ħin qabel, id-dawl tax-xemx kien għannqu miegħu.

"Id-dawl idejqek?" kompliet.

"U le ma jdejjaqnx imma għandi għajnejja qed jugġiħuni," weġibha ta' bilfors. U xtaq li d-diskursata tieqaf hemm.

"Aħseb ftit x'kont tagħmel li kieku ma nittawwallekx mit-tieqa kull filgħodu. X'tagħmel kieku eh?"

"Għandek raġun. Int importanti ħafna, imma m'hemmx għalfejn inħares dritt f'wiċċek," weġibha hu u jħoss li għajnejh kienu għadhom ħomor.

"Mingħajri ħadd ma jgħaddi, u anki dawk li jħossuni ħarxa żżejjed magħhom, dawk ukoll jeħtieġuni. Imma l-akbar rebħa tiegħi hi fuq dawk li ma jridunix. Kollox jeħtieġ is-sħana tiegħi, kulħadd..."

Oskar ma kellux aptit ikompli t-taħdit. Mexa lejn it-tieqa mill-ġdid u bexxaqha. Issa d-dawl tax-xemx ma setax jibqa' jaġħi fastidju aktar.

"Kollu għalxejn li ma tkallinx nitkellem jew li titbiegħed minni. Ma tistax taħrab id-dawl tiegħi. Erġa' iftaħ it-tieqa beraħ, isma' minni."

"Għedtlek ma rridx! Ma rridx!" U t-tieqa li kienet imbexxqa issa sabbathielha f'wiċċha u mar jinxteħet fuq is-sodda tiegħu ħalli jorqod. Ix-xemx ħadet għaliha ħafna u kienet tidher imdejqa. Meta l-irjieħ rawha hekk ġrew għal fuqha u staqsewha għaliex dak id-dwejjaq kollu.

"Bis-saħħha tiegħi kollha ma nistax nirbaħ ir-ras iebsa ta' bniedem żgħir moħbi ġo kamra magħluqa hemm isfel." U qaltilhom l-istorja kollha. L-irjieħ weġħduha li jikkuntentawha u hekk għamlu.

Bil-qawwa tagħhom kollha bdew jonfħu fuq l-art sa ma kważi kollox kien se jaqbad itir.

"Le, le , mhux hekk. Għaliex għandu mal-ħażin jeħel it-tajjeb? Dik it-tieqa biss ma tridx id-dawl tiegħi."

U l-irjiet nefħu b'qawwithom kollha fuq it-tieqa sakemm l-injam beda jitheżżeż u l-ħġieg jinstabat.

Oskar stenbañ. "Imma llum kien jum xemxi. Qabel ma rqad t kien bnazzi u lanqas werqa ma kienet titħarrek."

Oskar baqa' jistenna l-bnazzi imma l-injamiet baqqħu jitheżżu u l-ħġieg beda jitfarrak sakemm skoss wara skoss, it-tieqa fl-aħħar inqalgħet minn postha u nizlet tistrieh fl-art.

"Sa fl-aħħar il-maltemp għadda," qal Oskar, u kellu nifsu maqtugħi.

"Il-maltemp jgħaddi meta trid int," qal leħen qawwi li mlielu l-kamra.

"Il-maltemp għadda," reġa' Oskar.

"Le, il-maltemp jerġa' jiġi kull meta ninħeba jien," qaltlu. "Din id-darba m'għandekx twieqi xi ssabbatli f'wiċċi."

"Għandek raġun," qalilha Oskar. "Xi trid minni?"

"Ma tafx xi rrid?"

"Tridni nħares lejk, u taf li meta nagħmel hekk għajnejja jitgħamm Xu. Imma se nikkuntentak."

U Oskar refa' għajnejh lejn ix-xemx u qalilha "Qiegħed inweġġa'."

"Naf, ibqa' ġħares, biex tarani sew trid tweġġa'."

Oskar baqa' jħares fiss lejn ix-xemx sakemm spicċa b'għajnejh cassi 'l fuq, idejh iggranfati mal-liżar u saqajh stirati tul is-sodda. Oskar storda u ntelaq lura fuq l-imħadda. Wiċċu miġbud, ġalqu miftuħ u mingħajr lanqas čaqliqa waħda.

Filgħaxija gew il-ħbieb bħas-soltu, daħlu f'kamartu u sejħulu "Oskar!" Iżda hu ma weġibhomx.

"Oskar ma jergħax jiġi. Oskar ma jweġibkomx għaliex meta l-għajnejn jaraw id-dawl qatt aktar ma jerġgħu jingħalqu," qalet ix-xemx. Iżda ma semgħuhiex.

L-ġħada sebaħ jum normali. Ix-xtajta kienet ħiemda, xi dgħajjes jitlajjaw 'l hawn u 'l hemm, il-muntanji mbiegħda bilkemm jidhru u x-xemx fuq nett, tiddi, tiddi waħedha, għall-affari tagħha.

Tifkiriет ta' Tfuliti

Addattament ta' *Tifkiriет ta' Tfuliti* ta' Karmenu Vassallo

Kemm kont ġelu u gustuż meta kont tfajjal!

X'seħer kelli għall-friefet u għall-ħuttaf!

Kemm kont nieħu gost b'daqsejnej ta' xitla, b'rimja!

Tfuliti kienet ġenna u ma kontx naf!

Kienet id-dwejra tiegħi

u miegħi

dik ta' missieri u ta' ommi

terran,

b'bitħa u b'roqgħha ħamrija,

xi mkien ġo San Giljan.

Dik id-dwejra kennija

kienet għal ġajti f'dawk is-snin bikrija

ġmiel u kobor id-dinja u l-univers!

Missieri kien jagħmilli

xi vapur tal-karti,

jixtrili xi għandliet taċ-ċomb, xi xemgħha

sabiħa tal-kulur, jonkella f'buti

jżerżaqli baxx baxx xi ponn perlini.

Ommi mill-għatba 'l barra
qajla kienet tħallini
noħrog fit-triq għall-beraħ.
Hlief b'wiċċha u b'wiċċ missieri
jien ma kont naf b'wiċċ ħadd.

Lil sħabi u 'l ħbiebi kien jeħtieġli nsibhom
f'bitħa b'roqgħha ħamrija, ħawħha u berquqa,
hemmhekk ġo dik id-dar.
Għadni niftakar sew, kont nilgħab mad-dud
u l-ħnejjex, nagħmel bħan-nemel,
u li jien siġra u żerriegħha kultant nistħajjal.

Meta mbagħad jasal il-lejl
il-ħolm ikun isbaħ minn ta' binhar.
Inkun intir fuq sħab abjad, ħafif,
li jdur miegħi u jgħattini bħal ġo liżar.

Imma l-ħolm ta' tfuliti
ma kienx dejjem sabiħ.
Kont inkun qoxra ta' ġewża
misjuqa mill-irjieħ f'baħar tal-waħx.
Kont noħlom b'mera wkoll u fiha
kont nara wiċċ ta' bniedem

li kont nistħajlu jien:

wiċċ ta' bniedem magħfus b'tagħbijs slaleb,
wiċċ iż-żgħożija mingħajr lewn, midbiela,
wiċċ ġawha mgħawra ġin bla waqt mid-dud.

Issa bħal sħaba rqiqas f'sema sajfi,
il-ħolm sabiħ minn ta' tfuliti għaddha u mar.
Għalxejn tibki, għalxejn tixxennqu qalbi.
Iżda l-ħolm l-ieħor, l-ikrah,
kien bħal żerriegħa li fejn waqqħet nibtet
u rmiet u kotrot ...
Fija sabiħ u bñin ma baqa' xejn.

Imma għadni xi waqtiet naħseb u naħseb
f'dik il-ġenna ta' dar taż-żmien li kien.
Għaliex imbilli mgħobbi bil-problemi,
nistā' biss b'dal-versi u b'qalbi magħhom
insib dak it-terrani
li m'ommi u ma' missieri fi tfuliti
kont ngħammar fi, xi mkien ġo San Ġiljan.

Diski

Trevor Zahra

Kull meta ommi
tisma r-radju jdoqq id-diski
l-immuffati,
tal-innerdjati,
b'dawk l-ilma jirtogħdu
ta' żmien il-brodu ...
Wiċċha jixgħel,
għejnejha jiddu,
u ommi,
li dejjem tgorr kemm saret tinsa,
f'daqqa waħda
tinfexx tkanta mad-diski,
tiftakar kull kelma, kull sentenza ...
U dak il-ħin ommi ma tibqax ommi.
U jien tasseg niskanta, għax ngħid:
"Min jaf xi jkun għaddej minn moħħha hija u tkanta?"

Issa ejja nitkellmu dwar il-mužika

Id-diski li jogħġgbuni ...

Il-kantant/a jew grupp li nħobb ...

X'ma jogħġobnix... Għaliex?

Liema diskī Maltin jogħġibuk?

Qatt smajt għana jew mužika tradizzjonali Maltija?

Iddeskrivi dawn l-istampi u, bilħaqq, x'għandhom x'jaqsmu mad-diski Maltin?

Il-Bajja tal-Mellieħha

Lirika ta' Anthony Fenech

Mužika ta' Joseph S. Grech u Paul Abela

Kantata minn Sammy Bartolo

Jekk f'_____ hawn veduta ferm sabiħa
bla dubju hija l-Bajja tal-_____
Imżejna kollha ġonna, siġar, fjuri,
Li jgħaxxqu kemm l-awturi u l-pitturi

Il-Maltin imkabbrin
b'din il-Bajja tassew _____,
Għax imżewqa b'kull għmel naturali,
_____ kaħlani, bl-għeliegħi mħaddrin

Fis-_____ kulħadd imurlek sal-Għadira
għax f'Malta l-poplu tagħha din jammira,

Turisti ta' kull sena jżuruha

U kull _____ lilha huma jagħtuha

Il-Maltin imkabbrin

b'din il-Bajja tassew ferħanin,

Għax imżewqa b'kull ġmiel naturali,

Baħar kaħlani, bl-għeliegħi mħaddrin

Hemm tempju fil-_____ fuq il-gholja,

li jfakkrek f'jum il-festa tal-Vitorja,

Santwarju ferm qaddis bi storja kbira

Ta' meta _____ ġab il-fidi l-għażira

Il-Maltin imkabrin

b'din il-Bajja tassew ferħanin,

Għax imżewqa b'kull ġmiel naturali,

Baħar kaħlani, bl-ghelieqi mħaddrin

Il-Maltin imkabrin

b'din il-Bajja tassew ferħanin.

Il-Festa

Lirika ta' Joe Friggieri,
mužika ta' Charles Camilleri,
kantata minn Mary Rose Mallia

_____ kollha lwien,
karti żgħar ma' kullimkien,
u bajd, imqaret, paljijiet,
sparar bħal tagħna m'hawn _____.

It-tfajliet u l-_____
libsu qomos kull _____,
mal-briju u l-qbiż hemm ara x'gej,
għajjat u daqq il-marċ għaddej.

Ara ftit 'il tat-_____
qisu laħaq kapural,
kemm hu goff tal-_____.

dawn tal-bandha kollha qsar.

Isma' x'tgħajjat Margerit,
karamelli tal-penit,
sold erbgħha, mela nixtru tnejn,
għalik, għal ġorg, għal Rita xejn.

Trid _____ xi ġelat?

U ajma din kemm ġej ksuħat!

Tassew Mari m'għandix aptit,
inħossni mtlejt b'dak l-_____.

Mela tridx hotdog miż-żgħar?

U mhux xorta, żgħar u kbar?

Mela għidli, trid ftit karawett?

Mari erħilna miż-żufjett!

Fejn qiegħdin iz-zija Betta?

Hemm ar'hom mal-parrukkier.

Min hi dik? dik Auntie Ċetta.

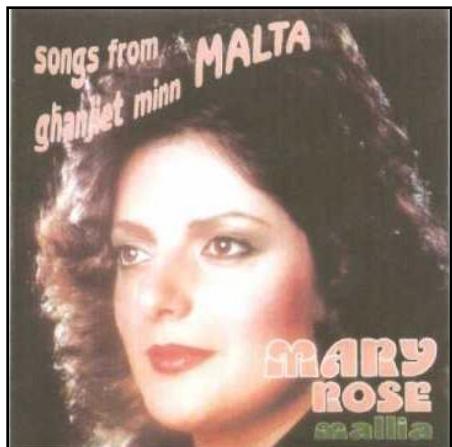
Kif issebbħu iz-_____!

Bil-_____ tal-kulur,

rasi nħossha qiegħda ddur,

u ferħ u briju kullimkien,

sparar bħal tagħna m'hawn imkien.

ħdejk

Lirika ta' Joe Julian Farrugia

Mužika ta' Renè Mamo

Kantata minn Julie Zahra

Kemm _____ ħdejk

Il-ħin kollu nixtieqni ħdejk

Tixxennaq din il-_____

Trid li tkun dejjem miegħek

Kif nista' ngħix mingħajrek jien?

Kull meta tkun 'il bogħod

Bla nista' nilħqek

Inħossok _____ minni li m'għandix

Kemm idum ma jgħaddi l-ħin

Donnhom is-sigħat weqfin

Lejn is-sħab fis-sema _____

U nistħajlek hemm

Kemm nixtieqni ħdejk

Kulma tagħmel jiġibidni lejk

Kull _____, kull għemil

Aktar jikkonvinċuni

Għamiltli ħajti l-_____ żmien

Kif nista' ngħix mingħajrek jien?

Inħossni fejn inkun nitkellem miegħek

Bħalkieku tkun maġenbi fejn immur

Jien imwielda biss _____

Ma rrid naħseb xejn ħlief _____

Qatt li waħdi żgur li qatt

Waħdi żgur li qatt

Għax nixtieqni ħdejk

Il-ħin kollu nixtieqni ħdejk

Tixxennaq din il-qalb

Trid li tkun dejjem miegħek

Kif nista' ngħix mingħajrek jien?

Mingħajrek musbieħ bla _____

Tixxennaq din il-qalb

Għax trid li tkun għal dejjem qrib

Kemm nixtieqni ħdejk

Kulma tagħmel jiġibidni lejk

Kull kelma, kull għemil

Aktar jikkonvinċuni

Għamiltli ħajti l-isbaħ żmien

Kif nista' ngħix mingħajrek jien?

Kif nista' ngħix mingħajrek jien?

Il-Wirdiena

Trevor Żahra

Ilbieraħ kellna storja:

dahlitilna wirdiena ttir u ddur,

tperper ġwenħajha,

kbira daqs għasfur.

U missieri

li jiftaħar li hu l-aqwa fost il-qalbiena,

jitwerwer kif jara wirdiena!

Issakkar fil-kamra tal-banju,

u qatta' hemm gew xi siegħha,

jgħajjat: "Fittxu sprejjawha l-Pif-Paf

Istra ... daqsie ix-fiha!"

Jane bdiet tibki u tweržaq,

u qajmet storbju stiħi,

Paul telaq bin-nervi lejn kamartu

Għax qal li stordejnieh!

U jien u ommi niġru qisna mgienen,

nixħtulha č-ċraret bit-tama li ngerrxuha,

għalkemm battalna l-bott tal-Pif-Paf kollu

ma rnexxilniex nqbdūha.

Anke l-qattus ġie ngħaqad magħna,
ta qabża għal nofs il-mejda
dritt minn fuq is-sufan,
ġibed id-dvalja u kisser erba' platti,
bis-suf ta' daħru mqajjem bħal xitan!

F'salt wieħed għamlet pirrr u ġiet f'xagħar ommi;
u f'daqqa din bħal donnha mtliet bil-biżżeek,
bdiet tgħajjajt: "Għalkemm jien ma nibżax minnha,
imma ġo xagħri ... jaqq ... hekk nitqażżeżha!"

U jiena ġieni č-ċans ... kif rajtha mħabbla,
B'kemm saħħa kelli daqqa sew fajjart,
Bull's Eye!
Lil ommi kwaži wkoll stordejha,
Dlonk il-wirdiena waqqħet mejta fl-art!

Fuq il-bieb tal-kamra tal-banju
ommi bdiet bil-ponn tagħti
u tissara,
biex missieri jfittex jiftħilha
ħa tkomprex taħsel xagħarha.

Dan iżda qal li ma riedx joħrog,
għax induna, minn xi kliem,
li l-qattus ġataf il-wirdien
u qed idur biha ferħan ma' kullimkien.

Naħseb li domna xi siegħha oħra
sa ma kkwitajna u f'darna reġa' s-sliem,
iżda jien x'aktarx għamilt skoperta kbira:
naħseb li bħal missieri,
ħija Paul jibża' mill-wirdien!

La Valette

Trevor Zahra

Fi tfulitu

La Valette

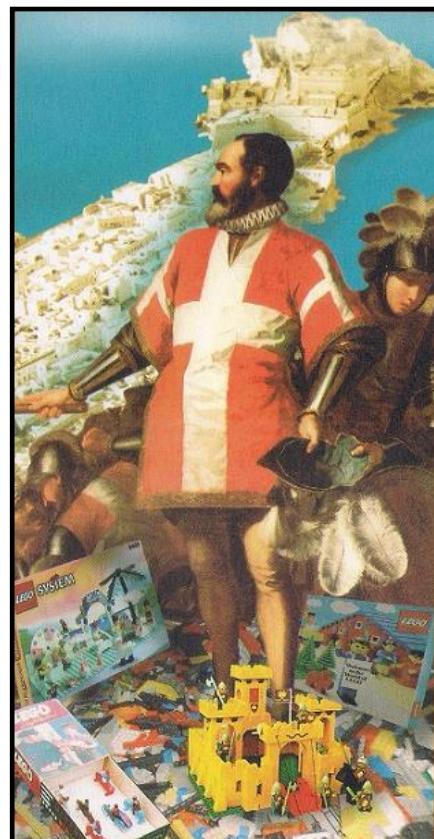
ma kienx jilgħab bil-ballun,
lanqas jilgħab tal-pirati
u tas-suldati,
bl-ixkubetta u l-kanun.

Fi tfulitu La Valette

kien jilgħab biss bil-Lego,
medhi dejjem jibni d-djar
u l-kastelli goffi u kbar,
il-palazzi b'ħafna swal,
jibni knejjes,
katidrali.

U missieru

sabiex qalbu iqawwili
minn kull paga
kaxxa *Lego* ikbar u isbaħ
kien jixtrilu.

Kienu certi
li la jikber, La Valette,
kien se jilhaq arkitett!

Imma baqqhet qatt ma ġrat
ħaġa bħal din,
għax għaliex

triq oħra fassal
id-destin!

U sab ruħu La Valette
jikkumbatti 'l-Misilmin,
jigri, idur fuq xwieni armati
jiknes l-ibħra mill-pirati
u kuljum
malli jqum,
kien jispara rjus it-Torok minn kanun!

Iżda mbagħad
meta t-torok ċedew l-armi
u telqu lura,
iddeċieda La Valette

li jirtira huwa wkoll mill-avventura.

U bla ma qagħad jagħti kas,
reġa' taha għal-logħob ta' dari
B'Lego akbar,
fuq il-blat ta' Xiberras!

Issa ejja nitħaddtu ftit ...

1. Min kien La Valette?
2. F'liema żmien għex?
3. Għaliex jibqa' mfakkar?
4. Xi jkun arkitett?
5. Tassew La Valette kien arkitett?
6. Min kienu l-Misilmin?
7. X'kienu ġew jagħmlu Malta fl-1565?
8. Kif spicċat din l-istorja?
9. Vera La Valette kien jilgħab bil-Lego?
10. X'bena La Valette fuq il-għolja ta' Xiberras?

L-itwal raġel tad-dinja jsalva żewġt idniefel

L-itwal raġel tad-dinja salva żewġ dniefel li kienu qegħdin imutu. Dawn belgħu biċċiet tal-plastik mill-pixxina li kienu fiha ġewwa ċ-Ċina. Il-veterinarji ppruvaw minn kollox biex joħorġu dawn il-biċċiet tal-plastik mill-istonku tad-dniefel iżda ma rnexxielhomx. Id-dniefel ma setgħux jieklu u bil-mod il-mod bdew imutu.

L-istess veterinarji ċemplu lil Bao Xishun. Dan huwa l-itwal raġel fid-dinja. Huwa geżwer idu ġo xugaman u daħħalha f'ħalq id-dniefel biex joħroġ mill-istonku tagħhom il-biċċiet tal-plastik. Idu, li hija twila metru u sitt centimetri, waslet sal-istonku tal-mammali u ħareġ 'il barra il-biċċiet tal-plastik.

Imnalla kien Bao Xishun! Dan ir-raġel kellu tul normali sakemm kellu sittax-il sena. Iżda mbagħad beda jitwal f'daqqa sakemm laħaq it-tul tiegħi tal-lum. Bao Xishun li llum għandu 54 sena huwa twil 2 metri u 36 centimetru.

Wiegħeb

1. X'għamel l-itwal raġel tad-dinja?

2. Fejn tinsab il-pixxina?

3. Kemm huwa twil ir-raġel?

4. X'tip ta' annimali huma d-dniefel?

Ikteb rapport għall-gazzetta biex tirrakkonta fil-qosor l-istorja li
għaddek kemm qrajt.

Ċama ĉama ...

Nhar 1-4 ta' Marzu tal-1985, Shirley Durdin, mara

ta' tlieta u tletin sena, mizzewġa u b'erbat itfal, tilfet ħajjitha meta kienet qed tgħum f'Peake Bay, l-Australja. Kienet qed tgħum f'baħar fond seba' piedi biss. F'daqqa waħda attakkha kelb il-baħar ta' madwar sitt metri, kważi daqs xarabank. Sakemm waslu tas-salvataġġ kien tard wisq.

Din hija waħda minn 64 persuna li l-*Great White Shark* huwa stmat li qatel mill-1876 sal-lum. Fir-realtà, l-istudji juru li l-bniedem mhuwiex fuq il-menù ta' dan il-kelb il-baħar. Il-*Great White Shark* huwa annimal kurjuż ħafna u aktarx jidher biex iduq il-ħaġa li tkun. Imma meta jkun bil-ġuñ warrablu minn quddiemu, għax dan il-predatur huwa karnivoru. L-ewwel ħaġa li għandha riħa ta' laħam iqattagħha dak il-ħin, bit-tlitt elef sinna li għandu u li huma mqassmin f'ħalqu f'bosta fillieri.

Dan il-predatur issibu f'bosta ibħra, fosthom fil-Mediterran. Ma nafux kemm hawn minnhom. Ix-xjentisti jgħidu li bil-mod qed jingherdu kollha minħabba s-sajd bl-addoċċ fuqu u l-ħmiegħ tal-baħar.

Hasra li jkollna nitilfu annimal intelligenti bħalma huwa l-*Great White Shark*!

A. Wiegeb dawn il-mistoqsijiet

Daqskemm kien kbir il-kelb il-baħar li attakka l-mara? (par. 1)

Għaliex jigdem il-Great White Shark? (par. 2)

Xi nsejħulu predatur li jiekol il-laħam? (par. 2)

Kemm għandu snien il-Great White Shark? (par. 2)

Għaliex qed jingherdu l-Great White Sharks? (par. 3)

B. Għid jekk hux VERU jew FALZ:

Jiekol il-laħam _____

Qatel iktar minn sittin persuna _____

Huwa animal kurjuż _____

Għandu inqas minn tlitt elef sinna _____

Ma ssibux fil-Mediterran _____

Ma' dawn ma tiċċajtax

Il-pulizija Taljana għandha f'idejha l-iktar karozza veloci tal-pulizija li hawn fid-dinja. Il-karozza hija Lamborghini Gallardo u tintuża mill-pulizija f'waħda mit-toroq il-kbar tal-Italja. Kapaċi tlaħhaq sa 193 mil fis-siegħha u f'erba' sekondi tkun digħi tellgħet 60 mil fis-siegħha. Din il-karozza ma tintużax biss biex taqbad sewwieqa xurbanin jew ħallelin. Hija mgħammra b'tagħmir mediku speċjali biex tagħti l-ewwel għajnejn lil sewwieqa li jkunu sofrew xi incident fit-triq.

Il-pulizija Ĝemraniża wkoll għandha karozza li diffiċli taħharbilha. Il-karozza hija Porsche u kapaċi tlaħhaq sal-187 mil fis-siegħha. Karozza fenomenali oħra hija dik li għandha l-pulizija Ingliza.

Il-karozza hija Lotus u miskin hu min jgħaddi minn quddiemha b'veloċità qawwija!

Fi kliem ieħor, sakemm il-karozza tiegħek mhijiex xi karozza super, aħjar ma tiċċajtax wisq fit-toroq ta' dawn il-pajjiż!

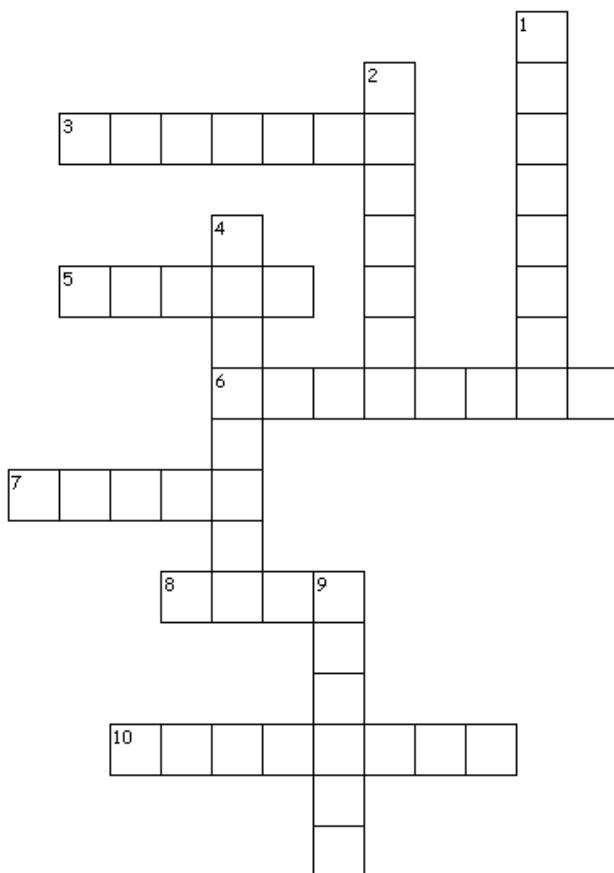
Wiegeb dawn il-mistoqsijiet

X'għandha f'idejha l-pulizija Taljana? (1)

Agħti żewġ raġunijiet għaliex il-pulizija Taljana tuža din il-karozza: (1)

1. _____
2. _____

Irranġa l-kliem

Mimdudin

3. kroazaz
5. mturu
6. indinċte
7. qrtio
8. ħbsa
10. ġanlleli

Weqfin

1. garwjand
2. mnetiat
4. plizijau
9. sirean

Tgħid jieklu spinaci?

David Huxley huwa Awstraljan u jgħix Sydney. Fil-15 ta' Ottubru tal-1997 huwa ġibed ajruplan Boeing 747 li jiżen 187 tunnellata għal 91 metru, kważi t-tul ta' grawnd tal-futbol. Huwa għamel dan f'minuta u 27 sekonda.

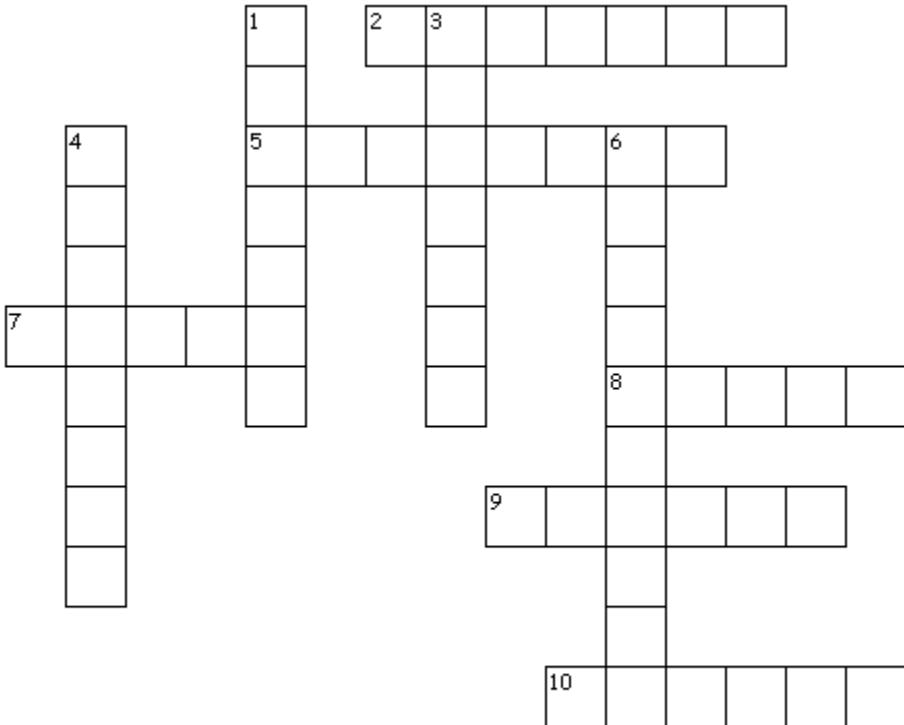
Doug Pruden huwa Kanadiż. Nhar it-8 ta' Lulju tal-2005 huwa kiser ir-rekord bħala l-aktar bniedem li qatt għamel *push-ups* fuq il-parti ta' wara tal-pala t'idex. B'kollox għamel 1,781 waħda.

Eamonn Keane huwa Irlandiż u huwa magħarruf bħala l-iktar bniedem li f'siegħha waħda rnexxielu jerfa' piżjiet waqt li kien mimdud. Il-piżjiet refagħhom għal 1,773 darba.

Tisliba

Xi nsejħulu dak li jgħix ...

Mimdudin

2. Il-Kanada
5. L-Amerka
7. Malta
8. Ir-Russja
9. L-Italja
10. L-Ingilterra

Weqfin

1. Franza
3. L-Afrika
4. L-Irlanda
6. L-Australja

Is-sigriet tal-ħajja?

L-eżerċizzju fiziku, tgħid mara ta' 132 sena

Armi dawk il-pilloli għal kontra
x-xjuħija! Insa l-kirurġija plastika!
Mara mill-Afrika t'Isfel, li tgħid li
hija l-ixjeħ mara ħajja li hawn
fid-dinja, tgħid li l-ikel frisk u
l-eżerċizzju huma s-sigriet għal
ħajja twila.

Moloko Temo twieldet fl-4 ta' Lulju tal-1874. Għalissa l-*Guinness Book of Records* jagħti t-titlu tal-ixjeħ persuna lil mara Franciża. Din mietet ta' 122 sena, fis-sena 1997.

Il-mara tgħid li damet tgħix daqshekk minħabba li dejjem kielet ikel frisk, l-iktar ħaxix. Barra minn hekk, hija dejjem ħadmet u mxiet ħafna, l-iktar fl-għelieqi. "Aħna konna nimxu ħafna biex insibu l-injam għan-nar. Konna nagħmlu borom tal-fuħħar. Konna nużawhom biex niġbru l-ilma minn go xi toqba jew mix-xmara, u ngorruhom lura fuq rasna".

Illum hija tgħaddi l-ġurnata tagħha fuq is-siġġu tar-roti u tħobb tkanta jew tirrakkonta l-istejjer. L-ikel tagħha għadu l-istess bħal dak ta' meta kienet għadha tifla. Kif tqum tieħu biċċa ħobż friska, xi kultant bi ftit marjerina, u kikkra te tajba. F'nofsinhar u filgħaxija tiekol daqsxejn ħaxix u tixrob tazza ħalib frisk.

Skont hi l-laħam mhux tajjeb ħafna għall-anzjani. Però dan jgħin liż-żgħar jikbru iktar malajr. Il-pariri tagħha biex tibqa' f'saħħtek huma li tiekol ikel naturali u tagħmel l-attivită fiziċka kuljum. Fl-istess ħin din ix-xwejħha ammettiet li biex tħossxa friska tinżililha għasel tazza luminata kultant.

Daħħal ħ, ġ, g, z, jew ż

Temo tgħid li damet tgħix daqshekk min __ abba li dejjem kielet ikel frisk, l-iktar __ axix. Barra minn hekk, hija dejjem __ admet u mxiet __ afna, l-iktar fl-għelieqi. "A __ na konna nimxu __ afna biex insibu l-injam għan-nar. Konna nagħmlu borom tal-fu __ __ ar li konna nu __ awhom biex ni __ bru l-ilma minn __ o xi toqba jew mix-xmara, u n __ orruhom lura fuq rasna".

Irranġa dawn is-sentenzi

1. tad-dinja. mara L-ixjeħ

2. dejjem Il-mara frisk. ikel kielet

3. ħafna. timxi Hija kienet

4. għall-anzjani. tajjeb Il-laħam mhux

5. naturali. ikel Kul

6. fiżiku Agħmel kuljum. eżerċizzju

Meta Dħalt fl-Isqaq

Meta dħalt għall-ewwel darba
fl-isqaq dejjaq tal-fqajrin
ġrew il-klieb madwar saqajja
dwew l-għanjet tal-kanarin.

U laqqħetni l-kamra čkejkna
ta' min trabba u għex fil-ftit,
u ma jafx kif jgħix is-sinjur
li jsib f'daru kulma jrid.

Iżda isbaħ mill-ġid kollu
il-wiċċ tond u l-par għajnejn,
ix-xagħar twil u l-fomm imbexxaq
u t-tjubija tal-idejn.

F'dar il-faqar sibt il-hena,
fi sqaq ikrah sibt il-ġmiel,
hawn il-ġid u r-risq li sraqtu
bl-għaqal kollu ta' ħalliel.

Fuq tal-linja r-ragel ta' maġenbi kien ilu aktar minn għaxar minuti jaħbat miegħi ma' kull skoss tal-karozza. Dan l-imbierek kien donnu waħħal f'rasu li l-flus li nefaq għall-biljett tawh id-dritt għal rikba mimlija kumdità mill-Belt sar-raħal. Id-duħħan tas-sigarrett tiegħu beda jdur sikkrit ma' wiċċi bħallikieku biex jinkini bħal sidu. Malli mbagħad fettilli nimbotta t-tieqa biex tgħaddi mqar żiffa, indunajt li wieħed ried ikun b'saħħtu ġmielu biex iħarrrikha. Terġa' dakinhar ma kinetx sħana u l-bqija tal-passiġġieri kkuntentaw ruħhom bit-twiegħi magħluqa, jew kważi.

Ma kien hemm xejn fiex tedha matul il-vjaġġ. Hsejjes ta' skossi u skossi biss. Ma kelli miegħi la ktieb u lanqas gazzetti u l-ħin kelli ngħaddih billi noqgħod inħares 'l hawn u 'l hemm qisni xi nemmies. Dakinhar kelli nervi jaħarqu u kull tentufa bdejt naraha bi kbira.

Hein minnhom waqafna u fuq it-targiet tax-xarabank dehru telgħin żewġ krozzi twal u mibruxin. Wara ftit deher il-kunduttur (li kien tifel li xeba' jaħdem) jgħin lil wieħed ragel li ma kellux saħħa f'rīglejh. Imbagħad, xi ħadd minn qrib il-bieba, wara li fela ssaqajn jitkaxxkru quddiemu, qam u ċedielu postu biex seta' jpoġġi bilqiegħda mingħajr tbatija żejda. Għajnejn kulħadd issa bdew jiflu l-krozzi daqslikieku kienu xi opri tal-arti.

Xħin qomt minn posti biex incempel u ninżel inqbadt f'nofs ir-ringiela tan-nies bilwiegħfa. Ir-ragel tal-krozzi kien wasal ukoll u waħda mara niżlet qablu biex tgħinu. Huwa ta skoss sakemm għola fuq siequ stirata u ħares lejn in-nies ta' tħdejh bħal biex jitlobhom iħennu għalihi. Sakemm niżel it-tliet targiet tal-karozza, ir-ragel deher ibati u wiċċu kien jurih dan. Is-sewwieq bilkemm ma bediex iħarislu bl-ikrah bħal donnu ried jgħidlu: ħaffef kemm se ġġibha fit-tull!

Hsibt ftit fuq il-mistħija li kien qed iħoss dan l-imsejken. Stħajt li ma kontx għentu u li jien kelli xi ħażja li hu ma kellux. U hekk kif

konna t-tnejn fit-triq, imbagħad, sellimtlu ħafif ħafif qisni kont nafu qabel. Malli ħass ruħu mistrieħ fuq il-krozzi, għolla ftit ftit idu l-leminija u radd is-salib kif seta'. Għolla għajnejh 'il fuq, qisu lemaħ xi ħaġa stramba, u daħħal idu taħt il-qmis miftuħha li kienet thalli jidher biċċa minn sidru qawwi. Kellu kuruna tar-rużarju magħmula mill-għad-dam, imdendla ma' għonqu. Iż-żibeg tagħha qatt ma rajt bħalu. Qabadha gozz fil-ponn, biesha bil-qima u rega' tefagħha bil-għażla taħt il-qmis.

Lil dan ir-raġel bħal donni kont sirt iñħobbu ħin bla waqt u kont cert li dak li għamel ħareġ dritt minn qalbu u m'għamlux biex innies jitħassruh.

Imxejt warajh u waħħaltha f'rasi li nsir nafu. Tnikkirt sakemm qasam it-triq u rajtu dieħel fi sqaq. Fit-twiegħi żgħar kien hemm minxurin ħwejjeg ta' kull lewn. Xi kelb 'l hawn u 'l hinn kien medhi jxammem u jħuf bla ma jieqaf qisu tilef lil xi ħadd jew xi ħaġa. Malli r-raġel daħħal iż-żejjed 'il gewwa, kelb sewdieni ġera ħafif għal fuqu u dam jogħla miegħu. Dak il-ħin ħsibt: tgħid kieku kelli nersaq lejn sidu, dak il-kelb kien jagħmel għalija?

Kont wieqaf għal ftit u malli wasal fuq il-ġħatba tal-bieb ckejken, ir-raġel lemaħni.

"Trid lil xi ħadd?" qalli huwa u jistira ftit idejh fuq il-krozzi.

"Qiegħed infittex lil wieħed jismu s-Sur Buhagiar, certu Efrem Buhagiar," gdibtlu jien bit-tama li ma kien hemm ħadd jismu hekk f'dawk l-inħawi.

"Efrem Buhagiar ma naf lil ħadd, Sinjur. Tafx il-laqam tiegħu? Bil-laqam niftakru żgur. Hawn kulħadd b'laqmu magħruf," qalli.

Għidlu li ma nafx u dak il-ħin iddispjaċieni li ġegħeltu jaħseb fuq xi ħadd li lanqas biss kien jeżisti. Stedinni b'nofs tbissima biex nidħol ġewwa ħalli jsaqs i lil bintu.

Din kienet tfajla li laqtitni bi ġmielha malli tfaċċat fid-daqsxejn ta' kamra fejn kont, misthi u xi ftit mifxul. It-tfajla ntebħet li kont għadni ma qlajtx għajnejja minn fuqha, u ma kellix ħsieb naqlagħhom qabel ma jaqbadni missierha. Forsi stħat għalhekk u forsi wkoll xi ftit minħabba d-dar fqira li fiha laqqgħuni. Jien kelli d-dehra ta' bniedem pulit u kont inħobb inżomm ruħi: nemmen li l-libsa tagħimlek nies mingħajr ħafna taħbit. Fittixt li nidher dħuli kemm jista' jkun, u meta r-raġel warrab fil-kmajra l-oħra, is-sikta ta' bejnietna ressqitna passi kbar lejn xulxin.

Xi drabi, biex hi ma tistħix, ħarist kemm-il darba lejn il-gaġġa żgħira mdendla mal-ħajt, xi ftit imxengla, b'għasfur idur minn naħha għal oħra qisu mferfex. Tkellimna fuq l-għasfur, fuq missierha, fuq l-isqaq ... u nsejna lil Efrem Buhagiar.

Kien il-bidu ta' ħafna ħwejjeg oħra, u llum jien u Marta miżżewġin. Għadu qatt ma ddisppjaċieni li rkibt dik ix-xarabank f'għurnata bħall-oħra�n u li mxejt wara r-raġel tal-krozzi li llum hu ħabib kbir tiegħi. Kont dħalt l-ewwel darba fl-isqaq biex nitkixxeff xi ftit dwar il-ġrajja tiegħu, li llum nafha tajjeb u saret biċċa mill-istorja tiegħi stess. Dan ir-raġel imsejken, wieħed mill-merti kbar tiegħu hu Marta, sabiħa daqs l-ulied li trabbew fil-vilel, u anki iżjed.

"Min hu Efrem Buhagiar?" ġieli staqsietni.

Qatt m'għedtilha u hi qatt ma insistiet miegħi. Missierha xtaq ikun jaf il-laqam tiegħu, u stagħġeb kif ma kienx jafu. Sa issa dejjem irnexxieli naħrab it-tweġiba. U mnalla li dak il-bniedem ma jeżisti mkien, għaliex kieku ma nafx kif naqbad inħallsu.

Taħrig: Agħżel il-kelma t-tajba mill-brekits

F'din l-istorja niltaqqiha ma' _____ (mara/ raġel) li jkun
_____ (qed isuq / riekeb) karozza tal-linja mballata sa
ruħ ommha bin-nies. Hekk kif il-karozza tieqaf biex jibdew jirkbu
n-nies, jitla' raġel li ma kienx jista' jżomm fuq _____ (saqajh /
idejh / żaqqu) li kieku ma kienx isib l-għajjnuna tal-_____
(genituri / krozzi). Għajnejn kulħadd daru biex jiflu lil dan ir-raġel
tal-krozzi u hekk kif sarlu l-_____ (ħin / stuffat /
għagħla) biex jinżel minn fuq tal-linja, anke n-narratur stess mar
isegwih għaliex xtaq isir jaf _____ (aktar / anqas)
dwaru. Ir-raġel tal-krozzi baqa' miexi sakemm wasal fi
_____ (sqaq / triq wiesgħa) u baqa' dieħel ġo
_____ (villa / dar fqajra). In-narratur baqa' jsegħi u
staqsieh jekk jafx fejn isib lil _____ (Čikku
Borg, Efrem Buhagiar, Kenneth De Giovanni). Dan ma kienx jaf min
hu iżda stieden lin-narratur jidħol ġewwa ħalli hekk ikun jista'

jistaqsi lil _____ (ibnu / bintu) dwar dan ir-ragħel. Hekk kif daħal ġewwa u ra lil din it-tfajla l-ġmiel tagħha, in-narratur ma setax jaqla' għajnejh minn fuqha. Minn hemm bdiet storja ta' _____ (mħabba / swied il-qalb) għaliex in-narratur u din it-tfajla llum huma mizżewġin.

Sold għall-Flamiem, Sinjur!

Il-ħamiem li trabba r-raħal
jagħraf leħni għall-għajxien.
Mietu lkoll bil-ġuħ li kieku
biex nitmagħhom ma hemmx jien.

Kaxxa ikel bejn dirghajja
u nittallab sold min-nies;
min jagħtini, min jiksirni,
min iħenn u min jibbies.

Hadd mill-ħlejjaq ma jagħrafni
ħlief il-kelb, l-aħjar ħabib.
Ftehemna dejjem u t-tnejn naqblu,
jigri x'jigri, nsib xi nsib.

Meta mort l-isptar firduna,
u għext waħdi l-aħħar jiem.
Għalxejn tlabthom iħalluna
nsellmu lil xulxin fit-tmiem.

Fil-misraħ tal-Belt kellna ħafna ħamiem. Meta konna żgħar, daqqa konna niġru warajhom u daqqa oħra nibdew ngħodduhom sakemm jidħlu f'xulxin u jkollna nieqfu jew nerġgħu nibdew ngħoddu b'qalbna kważi maqtugħha.

In-nies kollha kien drawhom lil dawn il-ħbieb specjali tal-misraħ. Ma kinux jibżgħu jew jitgerrxu, la mill-uċuħ qodma u lanqas minn dawk li jidhru biss għal ftit, bħall-għasafar tal-passa.

"Sold għall-ħamiem, Sinjur, sold għall-ħamiem," kien dejjem iredden Vestru. Minn xħin jisbaħ sa nżul ix-xemx, nafu dejjem il-misraħ, kuljum kuljum, sajf u xitwa, bl-istess qalziet qadim u sidrija. Kien mitluq fi lbiesu u nafu dejjem b'leħja ta' jumejn. Iżda b'dik in-nofs tbissima ta' tfajjal, trid u ma tridx kien ikollok tieqaf tkellmu. Iżda hu mhux kliem kien irid.

"Sold għall-ħamiem, Sinjur!"

Kulħadd kien jitfagħlu xi ħaġa fil-kaxxa ckejkna li kien iżomm fuq żaqqu b'idejh it-tnejn biex jilqa' fiha l-ghotjet tan-nies. Kaxxa mimlija sa nofsha bil-qamħ u l-qarabocċ u xħin ifettillu jimla ponn, ixerrdu mal-art u jsaffar dik it-tisfira li kien jagħrafha l-ħamiem kollu.

Ir-raġel ma kelli 'I ħadd fid-dinja ħlief lil Fefu, kelb komuni, issib bħalu kemm trid, li kien trabba miegħu minn twelidu. Kulħadd kien jaħfom bi ħbieb mill-akbar, dejjem flimkien, u jekk Fefu jfettillu jitbiegħed xi ftit, Vestru kien jaf li se jergħa' lura mal-ewwel darba li jsejjjaħlu.

"Int īhabib kbir tiegħi, Fef, u l-ħajja ngħixuha flimkien. Jekk inti ferħan, jien ferħan. Jekk jien imdejjaq, int bħali," kien iredden Vestru waqt li jħejji l-ikel għalih u għall-kelb wara li jkun ingabar f'daru filgħaxixa. Fiż-żewġt ikmamar li kellu, Vestru kien jgħix waħdu. Hajra jiżżewwegħ qatt ma kellu u lil ħutu kien tilifhom kollha fil-gwerra, li għallmitu wkoll xi jfissru l-ġuñ u l-faqar.

Meta Vestru kellu jħalli d-dwejra u jmur l-isptar, iddispjaċieh u sellem lill-ħamiem għall-aħħar darba. Iżda l-akbar problema kienet Fefu. Il-ħbieb veri jgħixu flimkien fis-sigħat is-sbieħ u jkollhom bżonn ta' xulxin ħafna aktar fis-sigħat il-koroh. Vestru ġabar ħwejġu u l-ftit flus li kellu u telaq lejn id-dar tax-xju. Fefu qabad it-triq miegħu wkoll.

Is-soru, dritta dritta u b'leħen ta' dixxiplina, feħmitu mill-ewwel li l-kelb ma setax jirfes mill-ġħatba tal-isptar 'il-ġewwa. Għalxejn Vestru qalilha li ma kellu lil ħadd ħliefu.

"Lili ħadd, Sinjura, ma jiġi jarani. Familja m'għandix."

"Jekk jogħġibok, ittellifnix żmien. Hawn mhux post il-klieb. Ix-xju ħad mistrieħ u ndafa jridu, mhux inbiħ u mard żejjed ..." widdbitu ss-soru.

"Ibqa' fuq kliemi, Sinjura, Fefu la jinbaħ, miskin, u lanqas idejjaq lil ħadd. Jisma' minni f'kulma ngħidlu, għax trabba miegħi, qisna aħwa ..." kompla kważi bid-dmugħ f'għajnejh.

Imma għas-soru l-każ kien magħluq.

Nofs siegħha wara, fil-kuritur ta' ħdejn il-bieb ta' barra kien għad hemm iż-żewġt iħbieb, it-tnejn jiflu l-ambjent ta' madwarhom.

"Iridu jifirduna, Fefu, ma jriduniex aktar flimkien, Fefu, ma jafux kemm aħna ħbieb kbar." Il-kelb meta jfettillu kien jgħolli ftit rasu u jħares lejn sidu; għajnejh kien jkellmuh u hu kien jifhem kollox, sal-inqas sillaba.

Vestru għaraf ukoll iqatta' l-ħajja tal-isptar. Kien irnexxielu jaqla' l-permess li joħroġ kuljum jagħmel passejn ma' Fefu fit-trejqa ta' quddiem il-post u l-ħbiberija ta' qabel ma mititx. Huma u jimxu kienu jitkellmu l-lingwa tagħhom sakemm ix-xwejjha ħipoggi fuq bank u jħares lejn ħabibu fit-tul. Id-demgħat kienu jaqqgħu minn għajnejh bi skossi, waħda wara l-oħra u ż-żewġ kmajriet, il-ħamiem tal-misraħ, il-qamħ, il-qarabocc... id-dinja qadima b'kulma fiha kienet terġa' tieħu sura madwaru. Meta x-xwejjha jiġi biex iħalli 'l-kelb erħilu jwiddbu: "Qis li tibqa' hawn. Attent mill-karozzi. Titbigħedx u għada nerġa' nsibek hawn."

Il-kelb kien dejjem jibqa' jistenna lil sidu fuq l-għatba u s-soru ġieli għajnej miegħu "Itlaq 'l hemm, ja ikrah!"

Meta Vestru għamel erbat ijiem ma joħroġx, Fefu pprova jidħol ġewwa, iżda il-ħna goffi u qawwija qalulu "Kixxi 'l hemm, ja kelb!" u riġlejn kbar ġrew għal fuqu biex juruh li riedu jkeċċu.

Vestru, bla ma kien miftiehem, miet fil-ħames jum, fis-skiet, qisu ħamiema minn dawk li kien jitma'. Sabitu kiesaħi is-soru u bkietu għaliex ftakret f'meta talabha jraqqad ħdejh lill-ħabib tiegħu u reggħet qaltlu le. U kienet taf li t-tmiem kien riesaq u kienet taf li l-ħbieb iridu jsellmu lil xulxin qabel ma jinfirdu għal dejjem.

Huwa u ħiereg it-tebut mill-bieb tal-isptar, Fefu kien għadu mitluq jitgħażżeen, iddispjaċut li Vestru donnu nsieħ u nesa l-ftehma ta' raġel. Kien is-sitt jum, u sitt ijiem huma twal wisq għal min iħobb.

Xħin il-karru telaq u waqqħet il-ħemda, is-soru daħħlet lill-kelb l-isptar u dan daħħal b'herqa kbira jxammem u jfitter sali wara l-oħra.

Is-soru, b'għajnejha jdemmgħu, baxxiet rasha u ħarget il-maktur. Hi u sejra reġgħet iltaqgħet mal-kelb għaddej jigri, iżda ma kellmitux.

"Ma sibtux?" qaltlu bla ma semagħha.

Il-ħamiem tal-Belt kien hemm bħas-soltu, kollha ferħana jduru, inaqqu, issa jittajru u issa jerġgħu jinżlu fl-art. L-iċken ħsieb ta' Vestru. Fir-rokna tal-misraħ, fuq wieħed mill-bankijiet antiki, kien hemm żewġt iħbieb xjuħi, iħarsu lejn it-tjur u jirrakkuntaw l-imghoddxi tal-ħabib tagħhom.

Taħrig: Wiegeb Veru jew Falz

		Veru	Falz
1.	Vestru u Fido kienu żewgt iħbieb kbar.		
2.	Vestru l-hena tiegħu jitma' lill-ħamiem tal-Belt.		
3.	Lil kull min jgħaddi minn quddiemu, Vestru kien dejjem jitolbu ewro ħa jkun jista' jixtri l-ikel tal-ħamiem.		
4.	Vestru kien jgħix fi dwejra čkejkna u fqajra, żewgt ikmamar kollox.		
5.	Darba fost l-oħrajn Vestru ġass li kellu jmur jingabar go dar tax-xju.		
6.	Hemmhekk is-soru fehmet mill-ewwel li Vestru u Fefu kienu īħbieb tal-qalb; għalhekk għalqet għajnej waħda u ħalliet lill-kelb jidħol jara lil Vestru kuljum.		
7.	Ix-xwejjja ġiet waħdu, mifrud mill-akbar ġħabib tiegħu Fefu.		
8.	Il-ħamiem tal-Belt ġass ġafna n-nuqqas ta' Vestru.		

Il-Festa tan-Nar

Il-qaddis tar-raħal tagħna
iħobb bħalna l-ġmiel tan-nar
u kull ħoss qalil li jdamdam
fit-triqat minn dar għal dar.

Aħna għalih nagħtu ħajnej,
lesti nbatu l-mewt tal-ħruq;
hemm jinsab il-ġieħ u l-ħila
malli n-nar itir 'il fuq.

U 'l fuq darba l-kamra taret
u l-prezz għoli ħallasnieh;
trietaq sar il-ġisem u aħna
biċċa biċċa fittixnieh.

U ntremew il-bombi b'luttu
u s-smewwiet baqqħu fid-dlam,
u giet festa wara oħra
iżda Masu qatt ma qam.

Konna nemmnu minn dejjem b'saħħitna kollha li festa aqwa minn tagħna ma kien hawn imkien. "Ir-raħal ... il-festa tqajjem ir-raħal, il-festa u l-festa biss," konna ntenu bejnietna fil-kamra qadima tagħna. Dsaqsxejn ta' għorfa , erba' ħitan tas-sejjieħ u saqaf li konna naħlfu għalih: ma jaqa' b'xejn għax konna bnejnieh aħna stess.

Fil-każin tal-banda kliemna kien jaqa' fuq in-nar ukoll. Għax il-festa hi kollox għar-raħal u festa mingħajr nar hi ħaġa li ħadd minna ma jissogra jistħajjal. Tneħħi n-nar u r-raħal jitlef ismu. Tneħħilna n-nar u aħna nsiru biss irġiel bħall-bqija.

"Għal San Galdinu aħna nagħmlu kollox, kollox nagħmlu," konna ngħidu bejnietna darba wara oħra aħna u naħdmu għal sigħat sħaħ. "Għal San Galdinu anki mmutu, immutu wkoll jekk ikun meħtieġ għal Galdinu," gieli smajt min jgħid. Dwaru ma konna nafu xejn ħlie fli jinsab xi mkien fis-saltna tal-ġenna. Anki jien gieli ħriġt bi kliem bħal dak, iżda l-biża' li xi drabi kien jaħkimni hemm gew, fil-kamra tan-nar, ma xtaqt li jinduna bih ħadd.

Iżda mill-mewt ta' Masu 'l hawn dan il-kliem m'għadux jingħad u jien m'għadnix naħsibha darbtejn biex nuri t-tkexkix li nhoss jien u niftakar f'li ġara.

Il-kappillan ukoll kien jipprietka fuq in-nar. Kien hemm nar ieħor li ma jintefiex, iweġġa' aktar minn tagħna, u jitefghu fih dawk kollha li jgħixu ħażin. In-nar tagħna kien qalil, kont naf, u jekk ta' Alla kien wisq eħrexx, żgur li ta' min jitkexx minnu. "Indmu u ħallikom mill-pjaċċiri moqżieža tad-dinja, għaliex in-nar ta' Alla jaħraqkom

għal dejjem. Aktar ma tagħmlu dnubiet aktar ix-xjaten jgħoddsukom 'l isfel fin-nirien. Ibżgħu min-nar t'Alla."

Masu żgur kien sema', min jaf kemm-il darba, il-prietka tal-kappillan. Prietka waħda kellu dak il-qassis: Alla, San Galdinu u nnar. Masu, bħall-bqija tas-sitt irġiel tal-grupp tan-nar, kien jaf li l-kappillan kellu raġun dwar il-fjammi ta' Alla. Iżda dwar in-nar tal-festa Masu ma kellu ebda dubju jew biżże: kien jaf jaħdmu b'ħila, jilgħab bih qisu oġġett bla ebda setgħa barranija.

"Għandu raġun il-kappillan, imma n-nar tagħna aħna nafu fejn hu l-biżże: u s-sigriet tiegħi." U Masu ma gidibx. Imma meta s-sitta li konna gietna l-okkażjoni kemm in-nar ta' Alla kien qrib tagħna wkoll f'din id-dinja, kien tard, tard wisq għal Masu.

L-isplużjoni nstemgħet fis-sigħat bikrin ta' sbiħ il-Ħadd. Tifqigħha li ttarrax dwiet mal-inħawi kollha. Għawdex kollu seta' jisma' l-ħoss. "San Galdinu, x'waħda din, eħlisna int!" Kien hemm ukoll min ġaseb "Possibbli? Imma possibbli dis-sena għandna daqshekk nar?"

"Żgur il-kamra tan-nar. Jekk mhix ragħda, din splużjoni."

L-erba' ħitan u s-saqaf infetħu f'għamža t'għajnejn qishom mudell tal-kartun, ġebla ġebla, u taru sa truf il-għalqa. Haġra fuq haġra ma baqax u l-ħejjejeg tan-nar kienu għadhom jaqbdu ħin twil wara.

Masu sar trietaq, u l-partijiet ta' ġismu, suwed faħma, ma setgħux jinstabu kollha malajr. Ir-raħal bi ħġaru wasal fejn il-ħerba ftit waqtiet biss wara l-isplużjoni.

"Nagħmlu quddiesa kbira," qal il-kappillan.

"Nakkumpanjawh bil-banda," qal il-president tal-każin.

Il-katavru ttieħed mill-isptar għall-knisja filgħaxixa. It-toroq maħnuqin bin-nies, l-irġiel bil-brieret f'idejhom u n-nisa bil-velu jgħatti biċċa minn wiċċhom. Dak il-ħin xtaqt incarrat u nkisser l-armar kollu tal-festa. Anki l-knisja ridt incarrat id-damask aħmar u nfarrak il-linef ...

U l-kappillan beda jipprietka: "Nitolbu flimkien lil Alla li jiġbor fi ħdanu lill-ħabib tagħna Masu. Masu minn dejjem ħabbha l-knisja, minn dejjem ħadem għall-festa u għal San Galdinu. U llum San Galdinu bagħat għaliex sewwasew fil-ġurnata għażiż tiegħu. Din mhix kumbinazzjoni, u hu jbierku mis-sema, jiftaħ idejh beraħ u jilqgħu fi ħdanu."

"Alla tal-ħniena, xi tridu jilqa' fi ħdanu, gozz bċejjeċ suwed ma jingħarfux?" għidt bejni u bejn ruħi.

"Kellu jmut jaħdem in-nar għall-qaddis tagħna, u għal San Galdinu u rr-raħal tiegħu dan jibqa' dejjem eroj mill-kbar."

Il-ħamsa li bqajna ftehemna li nitilqu n-nar darba għal dejjem u ddeċidejna li naqbdu kulma kellna maħżun bnadi oħra u nixxtu il-baħar. Mijiet kbar ta' ewro, mijiet kbar, u issa kien il-waqt. Morna Ta' Ċenċ u mbuttajna kollox f'daqqa: pakkett goff wieħed li xħin mess mal-blat tal-qiegħ sploda.

Ersaqna lejn xulxin u bla ma ridna għoddejna kemm konna.

San Galdinu baqa' jiġi, sena wara oħra u n-nies għadhom iħobbu n-nar. Warajna ġew zgħażagħi godda u minnflok il-kamra tan-nar l-antika, inbniet oħra gdida.

Taħriġ: Immagina li inti ġurnalista u qabbdruk tmur fejn il-kamra tan-nar ta' San Galdinu biex tagħmel kollegament minn hemm fl-aħbarijiet tat-tmienja...

Ikteb numru ta' mistoqsijiet li staqsejt lin-nies tar-raħal biex tinforma ruħek aktar dwar dan il-każ.

Sitt xhur mhuma xejn

Reċta li tista' tittella' waqt il-lezzjoni dwar in-novella 'Sitt Xhur mhuma xejn'

Karattri: - tifel, ommu, xi nies tat-tieġ, fotografu u tabib

Xena 1 - Fil-kamra tat-tifel

(It-tifel qiegħed jistudja f'kamartu, minn wara tigi ommu)

Omm: (Tfarfar fil-kamra) La tiżżewwieg ibni, għad tkallina u forsi tmur 'il bogħod minn hawn.

(It-tifel jgħolli rasu, jonfoħ darbtejn biex juri li xeba' minn dak li qaltlu u jħares lejha)

Tifel: Iskot ma, bizzejjjed, daqshekk, naf xi tkoss għalija, issa iskot.

Omm: Kamartek se tibqa' vojta , ibni, warajk ħadd ma fadal u missierek u jien ma nużawhiex. Kamartek tibqa' tfakkarna fik, l-aħħar wieħed fost ġamsa li telqu lkoll.

(It-tifel jerġa' jonfoħ)

Omm: Ma tiġix tarana sikwit eh?

Tifel: Iva ma dażgur li niġi.

Omm: Missierek ukoll se jħossha t-telfa tiegħek ibni, sikwit jgħidli, u hu wkoll qiegħed jibża' mis-sikta li se taqa' f'din id-dar. Il-gegwiġija ta' kuljum, kif drajt lid-dar għal snin sħaħ, issa ma tibqax aktar...

Tifel: (Jħares lejha) Niġu ma, niġu, bħalma jiġu ħuti minn żmien għal iehor.

Xena 2 - Fil-kċina

(Jidħol it-tifel u jpoggi bilqiegħda fil-kċina, ommu tkun qiegħda ssajjar)

Tifel: Qed issajjar ma?

Omm: Iva

(skiet għal ftit)

Omm: Imissek tregħġi lura dan iż-żwieg ibni, reġġiġi ftit lura, imqar sitt xhur oħra. Għadek żgħir u tista' tgħaddi ftit ieħor magħna.

Tifel: Għax qed tgħid hekk? Għaliex ma?

Omm: Sitt xhur mhuma xejn ibni, jgħaddu bħal ħolma. X'inhuma sitt xhur fil-ħajja ta' bniedem? Għalik li għadek fl-aħjar snin ta' żgħożitek, jgħaddu qishom ġimgħa u ma tkosshomx. Għalija le, jien nomgħodhom biċċa biċċa, sal-aħħar farka, qishom xi ħaġa rari ħafna u ngħoddhom minuta b'minuta. Int tista' tarmihom, iżda min kiber ma jistax.

Tifel: Ma, dan mhux diskors li nistennieh mingħandek. Taf li issa d-data tat-tieg il-ħaqna ffissajnieha u mhux għaqal tiegħek li tissuġġerili nħassar kollox, hekk, meta l-ħaqna bdejna nħejju kollox. Taf xi jfisser tiegħi!

Omm: Ma tridx ibni?

Tifel: Jekk ikellmek xi ħadd fuqi jew fuq l-għarusa għidli ma. Għandi kull jedd li nkun naf b'kollo, u tagħmel żball li ma naħfirhulekx jekk tiskot u tibqa' tkellimni b'dan il-mod. Dak li għandek tgħidli, għiduli!

Omm: *(qisha se tibki)*

Tifel: Skużani ma ridtx noffendik.

Omm: Ma ġara xejn, xejn ma ġara.

Xena 3 - It-Tiegħi

(Erbgħha qiegħdin jippużaw għar-ritratt mal-ġħar-ritratt. Fil-pront tiġi l-omm tindahal fejn-hom)

Tifel: Ma aħjar twarrab. Se tħassarli tiegħi, dak li se tagħmel! Qegħdin jindunaw bik in-nies, trid tiddeffes f'kull ritratt li jingibed. Dawn xi praspar huma? Int x'mara int?

(L-omm tnizzel rasha u titlaq 'i hemm)

Xena 4 - Mat-tabib

Tifel: Jigifieri kienet taf x'kellha u kemm kellha tgħix?

Tabib: Għidtilha jien stess x'kellha u kemm fadlilha ħajja; insistiet miegħi kull darba li nviżtajha u kelli nwegħedha li ma ngħarraf lil ħadd minnkom.

Tifel: (jgħajjat) U ma għedtilna b'xejn!

Tabib: Ma stajtx!

Tifel: X'ħin kont tigi biex taraha?

Tabib: Filgħodu, għandi nifhem biex ħadd minnkom ma jinduna.

Tifel: Miskina mela għalhekk ...

Tabib: Riedet tgawdik id-dar magħha l-aħħar xħur tiegħek qabel ma inti titlaq id-dar, u hi mid-dinja. Kont naf bil-biċċa, u darba talbitni nkellmek, iżda beżgħet li jekk nidħol jien fin-nofs, tindunaw bil-marda tagħha.

Tifel: (ipoggi bil-qiegħda u jagħmel idejh ma' rasu) Minn kollox nagħmel bħalissa, biex għall-inqas irregġġa' ż-żmien lura mqar għal sitt xħur, imma issa tard wisq.

Il-Bejjiegh tal-Gazzetti

Ġorg Borg

Għall-bejjiegh tal-gazzetti
fuq Kastijla
min ma jixtrix
ma jeżistix.

Iżda

hu għandu ommu d-dar,
u għalkemm gazzetti
ma tixtrix u ma taqrax,
għax ma tarax,
għalihi hi kollox
u biha
id-dinja ma taqax.

Taħriġ: Ikteb numru mill-1 sat-12 ħdejn kull vers biex terġa' tibni l-poezija mill-ġdid

- ____ fuq Kastijla
- ____ Għall-bejjiegħ tal-gazzetti
- ____ ma jeżistix.
- ____ min ma jixtrix

- ____ u għalkemm gazzetti
- ____ għalihi hi kollox
- ____ Iżda
- ____ ma tixtrix u ma taqrax,
- ____ hu għandu ommu d-dar,
- ____ għax ma tarax,
- ____ id-dinja ma taqax.
- ____ u biha

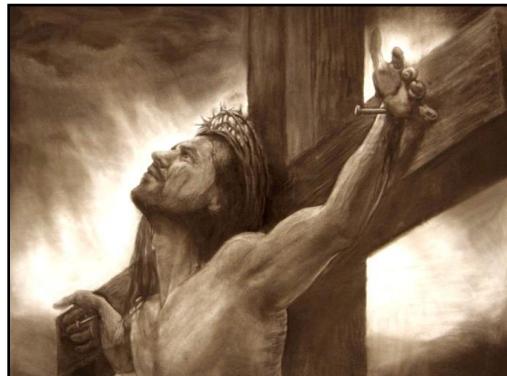
Pitirross

Victor Fenech

Kull Ĝimgħa l-Kbira jergħa' jiġi l-pitirross, ħa jergħa'
jħammar sidru bil-qtar tad-demm divin. Jum wara jum is-
sena kif iddur iħoss il-ġamra tnaqqas u l-ħmura qiegħda tnin.
Għalhekk kull Ĝimgħa l-Kbira jergħa' jiġi l-pitirross, ħa
jergħa' jħammar sidru bil-qtar tad-demm divin.

U jergħa' jisma' l-eku tal-Imsallab il-kelmiet "Mulej, Mulej ..."

Iħares il-pitirross u jar' grupp nies li qishom merħla għadhom
itellgħu x-xorti fuq mantell ta' kulur skur. U jħoss qalbu
tingħafas u sidru jħoss jiċċien. U waħdu jsemmä' leħnu,
kantaliena tad-dulur, li tidwi fuq il-għolja u tinżel fil-widien
titbandal qalb il-friegħi u tagħni is-serħien.

Taħrig: Wieġeb dawn il-mistoqsijiet

1. Dwar xiex inhi din il-poeproża?

2. F'liema żmien tas-sena jiġi l-pitirross?

3. Lil min jerġa' jisma' jitkellem il-pitirross?

4. Xi tkun għadha qed tagħmel il-folla nies li jara l-pitirross?

5. Il-pitirross ikun kuntent b'dak li jara? Għaliex?

Matul is-snin tal-ħajja

Ġużè Chetcuti

Matul is-snин tal-ħajja

triq watja ma nsibux
jo' 'l fuq inkella 'l isfel,
fejn sejra ma nafux.

Jo' 'l fuq mat-telgħha twila
maħqura u għajjenin,
jew 'l isfel, niġru 'l isfel,
nitgerbu fuq xulxin.

U tlajja', nżul u tlajja',
li tkhoss ma tafx x'inhu:
fuq rasna sħab tax-xita,
il-blu, għidu, fejn hu?

Taħriġ: Għalik xi jfissru dawn l-affarijet li jsemmi Chetcuti f'dil-poežija?

1. triq watja - _____
2. tlajja' - _____
3. nżul - _____
4. sħab tax-xita - _____
5. il-blu (tal-bnazzi) - _____

Waħdi

Dun Karm Psaila

Kienet lejla ta' bnazzi li jgħaxxaq
qamar jiddi mill-isbaħ smewwiet;
kollox sieket fil-bajja, fuq wiċċi
żiffa ġelwa mill-aqwa żiffiet.

Kont fuq xifer ta' blata; f'rīglejja
waħda f'waħda l-mewġ tasal u tmut.
Kien il-baħar jitbewwes max-xtajta
hieni u ġiemed maġenbha mixħut?

Ġera ġsiebi lejn hena tfuli,
iż-żmien ġelu tal-ħajja bla ġsieb,
Meta kollox hu safi mill-ħtija,
meta kollox ma' qalbna jingieb.

Ftakart fikom, subien qalbenija,
li għat-tjieba ta' qalbkom ġabbejt,
u kont magħkomm fil-knisja, l-iskola,
jew bit-tajra fuq xifer ta' bejt.

Ftakart fik, dar kuntenta u sabiħa,
dar mimlija bl-imħabba u bil-ġid:
dar missieri, dar ommi, dar ġuti,
dar il-ħidma tal-moħħ u tal-id.

Omm ... xi ħlewwa, xi ħlewwa ta' isem!
Omm ... il-kelma li tfarrġek fil-hemm,
Omm ... il-kelma tal-ħnieni fil-ħtija,
Omm ... il-kelma li trażżan id-demm.

Hassejt demgħha titgerbeb fuq wiċċi,
demgħha taħraq daqs xrara tan-nar!
Bla ma naf, dak il-hena minn fuqi
bħal nefħha ta' riħ għadda u mar.

F'dik il-ġħafsa ta' qalb reġa' lura
il-ħsieb tiegħi, u l-ħolma spiċċat ...
F'xatt il-baħar, taħt qamar tal-fidda,
sibtni waħdi fuq xifer il-blat.

Taħrig: Wiegeb Veru jew Falz

		Veru	Falz
1.	Kull strofa ta' din il-poežija fiha erba' versi.		
2.	Din il-poežija ma fihiekk rima.		
3.	Dun Karm, f'ħajtu, għex għal żmien twil waħdu l-Belt.		
4.	Fil-bidu tal-poežija Dun Karm ikun il-Buskett.		
5.	Dun Karm jiftakar fi tħallat.		
6.	Fid-dar ta' Dun Karm kulħadd kien għażżeen u ħadd ma ried jaf bi skola.		
7.	Dun Karm jaqbiżlu d-dmugħ xħin jiftakar f'ommu.		
8.	Il-poežija tispicċċa b'Dun Karm fuq xifer il-blatt.		

Waħdi

Rużar Briffa

Waħdi tlajt
I-għoljiet xemxija
tat-tfulija;
ħadd ma qalli
x'għandi nsib ...
bogħod ... jew qrib ...

Waħdi kont dakinhar
li tgħannqet miegħi l-poežja.

Lejl u nhar,
Ġunju ... Frar ...
kollox xorta mingħalija,
basta l-ħajja dejjem ħajja.
Hekk għaddew ...
leħha ... ntfew ...
l-isbaħ snin,
minn ġuf dinja qerridija ...
misruqin.

'Mma fil-ħarba ta' snin twal
tbiddlu d-dwal ...
kollox jagħti fis-sewdieni ...
aktarx tinsa l-lewn ewljeni ...

'Mma l-poežija għadha miegħi
taqsam ferħ u dwejjaq tiegħi ...

Għadni dejjem, dejjem jien,
anke 'k imdejjaq u għajji:
il-poeta tat-tfulija ...
il-poeta tas-sbuħija.

Sib liema minn dawn is-sentenzi mhumiex minnhom u rrangahom.

1. Il-poeta dejjem kellu ħafna ħbieb.
 2. Il-poeta dejjem kellu lil min imexxih f'ħajtu.
 3. *Tgħannqet miegħi l-poežija jiġifieri kiteb għall-ewwel darba l-poežija.*
 4. L-isbaħ snin tal-poeta għaddew malajr u qisu xi ħadd seraqhomlu.
 5. *Kollox jagħti fis-sewdieni jiġifieri meta tibda tara kollox ikrah.*
 6. Dan kollu wassal lill-poeta biex ikun dejjem negattiv.
 7. *tfulija u sbuħija huma żewġ kelmiet li jirrimaw.*
-
-
-

Habbata

Marjanu Vella

Nerġa' lura bla nitnikker
lejn id-dar li jien ħabbejt,
iżda qabel ħa nistaqsi
għax sat-trejqa qisni nsejt.

Għabex tqil jaqa' bis-sabta
fuq il-ħsieb tal-moħħ, fis-skiet;
ġamra f'ġamra tnin u tiksaħ,
baqa' waħda, għoddha ntietet.

Taħt subgħajja nħoss tingħalaq
l-aħħar paġna li jien ktibt,
issa d-djarju jixhed sewwa
ix-xejriet ta' kulma ħsibt.

Halli mmur - qiegħed nitnikker -
lejn id-dar li tant ġabbejt,
u nistaqsi minn fejn ngħaddi
la sat-trejqa donni nsejt.

Bieb magħluq insib ma' wiċċi,
ħemda mielsa taħji r-ruħ,
nista' nsib, kif sibt snin ilu,
mal-ħabbata, warda t-fuħ.

